

Z NAŠÍ ČINNOSTI

Marie Hrušková: Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské	3
a Společnosti přátel Afriky za období květen až srpen 2003	6
Výňatek z přednášky Chargé d'Affaires Státu Palestina v Praze pana Jamal Al-Jamala na semináři o posledním vývoji palestinské otázky . . .	6
Projev Jeho Excelence pana Salem Yahya Alkharejah, velvyslance Jemenské republiky v Praze, na kulturním večeru u příležitosti státního svátku jeho země	7

STÁTNÍ SVÁTKY A VÝZNAMNÁ VÝROČÍ

Miroslav Houska: Blahopřejeme spřáteleným zemím	9
---	---

STUDIE A DOKUMENTY

Jaroslav Bureš: Maghrib na rozcestí – hledání orientace v období globalizace	10
Petr Jelínek: Afrika na počátku 21. století	16
Eva Šafránková: David Livingstone (19. 3. 1813–1. 5. 1873)	17

KULTURA

Slavnostní předání Nomovy africké nakladatelské ceny za rok 2002 – poselství prezidentky Nomovy ceny, paní Sawako Noma	21
Současný Egypt: aspekty arabské a africké kultury – projev oceněného autora dr. Hamdí Sakkuta	22
Ivan Mrázek: Skleněný blesk (povídka)	25
Pavel Ambros: Slavnostní vzpomínka 135. výročí narození prof. Aloise Musila	26
Břetislav Vachala: Milostné písně starého Egypta	27
Jaromír Hajský: Ibrahim al-Kauní a jeho sentence	28
Centrum Al-Jawahiri po roce	29
Uplynulo pět let od úmrtí Nizára Kabbáního	29

INFORMACE A ZAJÍMAVOSTI

Rostislav Tesař: Naděje Afriky	30
Jaromír Kučera: Vzpomínky na mé začátky v geologické expedici v severní Africe	30
Miroslav Machala: Lesk Atlantidy v tichu Sahary	31

Jana Smrčková: Africký den v ZŠ v Budišově.	32
Africký den v brněnské ZOO	33
Dny Orientu v Praze	33
Koncert pro Alžírsko.	34
Jana Jiroušková: Afrika dětskýma očima 2003	34
Irácký večer	35
Josef Poláček: Životní jubileum Lenky Adamcové	35
Kateřina Klápštová: K šedesátinám Josefa Kanderta	36
Vzpomínka na prof. Šerého.	38
Jaromír Hajský: Za Klárou Jernekovou	39

CO SI PŘEČÍST

Jaroslav Oliverius: Recenze – Svátek na zemi. Moderní libyjské povídky . . .	40
--	----

ZVEME VÁS

Ladislav Bareš: Egypt Vladimíra Pechara pohledem egyptologa (pozdvánka na výstavu Staroegyptský portrét)	42
Afrika v dokumentárním filmu	43
Vrcholná umělecká díla starého Egypta a Předního východu – cyklus přednášek v Náprstkově muzeu.	44
Dny Sádáta – promítání egyptského filmu.	45
Křesťanství na Východě – vernisáž výstavy.	45
Varhanní koncert a vzpomínkový večer na dr. Alberta Schweitzera a prof. Vladimíra Šerého.	45
Cesty 2003 – mezinárodní setkání cestovatelů.	45
Emil Holub – 120 let druhé výpravy – vernisáž výstavy	45

Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období květen až srpen 2003

Zpráva obsahuje informace o činnosti obou Společností od května do 15. srpna 2003. I když se jedná o poměrně krátké období a ještě k tomu letní měsíce, zpráva ukazuje, že Společnosti nezhálely.

Po náročných akcích, kterými se Společnost přátel Afriky podílela na knižním veletrhu *Svět knihy 2003*, věnovaném v tomto roce Africe, zaměřilo předsednictvo pozornost na akce k Mezinárodnímu roku Afriky. Především to byl seminář pořádaný 23. května společně s Ústavem mezinárodních vztahů a Radou arabských a afrických velvyslanců. Na semináři přednesli příspěvky naši členové – prof. Kropáček, doc. Libický, dr. Klíma, dr. Gedlu, dr. Kumsa a Mgr. Jelínek. Za Radu velvyslanců hovořili velvyslanec Alžírsko p. Abderrahmane Meziane-Cherih a velvyslanec Jihoafrické republiky dr. Noel N. Lehoko. V tomto čísle uveřejňujeme vystoupení Mgr. Jelínka. Zároveň upozorňují na zajímavý příspěvek laureáta Nomovy ceny za nejlepší knihu afrického kontinentu egyptského spisovatele dr. Hamdí as-Sakúta, který přednesl při obdržení ceny na knižním veletrhu v Praze.

Netradičním způsobem si připomněly Mezinárodní den Afriky naše pobočky v Brně a v Olomouci. Ve snaze proniknout co nejvíce mezi mládež navázala brněnská pobočka SPA kontakt se základní školou v *Budišově* a společně uspořádali ve škole *Den Afriky*. Pro zajímavost se k této akci vracíme a uveřejňujeme v tomto čísle podrobnější informace. Brno tak následovalo příklad doc. Libického a jeho spolupráci s gymnáziem v Horních Počernicích.

Olomoucká pobočka uspořádala k Mezinárodnímu dni Afriky *minisymposium* ke 190. výročí narození a 130. výročí úmrtí legendárního

skotského cestovatele a objevitele *Davidu Livingstona*. Symposia se zúčastnil velvyslanec JAR pan dr. Noel N. Lehoko. Příspěvky přednesli: Mgr. Eva Šafránková, ing. V. Hlídek, MUDr. V. Jorda, MUDr. Jar. Bačovský, David Rektouřk a Jana Skládalová. Příspěvek Mgr. Šafránkové uveřejňujeme v tomto čísle.

V rámci neformálních pravidelných setkání, která se konají každé druhé úterý v měsíci, v tradičním měsíci myslivosti, hovořil 10. června 2003 *Jiří Zlámal o loveckých safari* v africké přírodě a o náročnosti podobných loveckých podniků. Přednáška byla doplněna výstavou loveckých trofejí z Jihoafrické republiky. Upozorňují znovu touto cestou nové členy z Olomouce a okolí na tyto pravidelné schůzky přátel Afriky, které se konají každé druhé úterý v měsíci v prostorách Vzdělávacího centra pro veřejnou správu ČR (2. p.), Dolní nám. č. 7. Olomouc.

Plzeňská pobočka připravuje Den Afriky na měsíc září.

Při příležitosti *Mezinárodního dne Afriky* uspořádala Rada velvyslanců arabských a afrických zemí v budově velvyslanectví JAR recepci, které se zúčastnili velvyslanci, představitelé českého politického života, afrikanisté, arabisté a další hosté. Projev přednesl velvyslanec JAR dr. Noel N. Lehoko

Mezi významné akce k Mezinárodnímu dni Afriky pořádané v letních měsících, patřila i výtvarná a literární soutěž *Afrika dětskýma očima*, spojená s řadou doprovodných akcí, které se konaly nejen v pražské ZOO, ale též v ZOO v Brně a v Plzni. O výsledcích soutěže píše na jiném místě dr. Jana Jiroušková, která touto cestou děkujeme za organizační zabezpečení a vedení celé soutěže.

Méně aktivní byla v tomto období Sdružení přátel afrických zemí. Jen Sdružení přátel Etiopie pokračovalo v tradičních měsíčních *schůzkách s Etiopany*.

Větší aktivitu rozvíjela Společnost česko-arabská a její Sdružení. Pod záštitou velvyslance Jemenské republiky v Praze uspořádalo *Sdružení přátel Jemenu oslavu 13. výročí vyhlášení sjednocení země*. Slavnostního večera, v Kulturním domě v Kyjích, se zúčastnili velvyslanci převážně většiny arabských zemí v čele s doyenem arabského diplomatického sboru. Projevy přednesli – velvyslanec Jemenské republiky p. Al Charidžah a předseda Sdružení přátel Jemenu JUDr. Ing. Václav Školoud. V kulturní části vystoupili jemenští tanečníci, ing. Hajský přednesl za hudebního doprovodu básně Muhammada aš-Šaráfího „Miluji Tě“, kterého doplnil syrský básník Džáfar Hedar ukázkami z tvorby arabských básníků v originále. Na závěr zahrála arabská hudební skupina ZERIAB.

Velmi úspěšnou akcí SČA byly *Orientální trhy* v Náprstkově muzeu ve dnech 6.–8. června 2003, jako protipól již tradičním vánočním orientálním trhům. Slavnostní zahájení se konalo 7. června v zahradě muzea.

V programu vystoupila arabská hudební skupina ZERIAB a na zeleném trávníku zatančily břišní tanečnice z tanečního studia JAMRA. Jejich vystoupení měla vynikající úroveň a přilákala i kolemjdoucí zahraniční turisty. Trhy trvaly tři dny a navštívilo je velké množství Pražanů i návštěvníků Prahy. Nabídka zboží byla bohatá a pro osvěžení byly připraveny orientální čaje, káva a jiné lahůdky. V sobotních odpoledních hodinách se konaly v sále muzea dvě přednášky. Doc. Břetislav Vachala seznámil přítomné s posledními výsledky výzkumu našich egyptologů v Abúsíru v Egyptě a dr. Černý přednesl přednášku na téma: Lidé z pohoří Mandara.

Sdružení přátel Palestiny uspořádalo v červnu v hotelu IPVZ tradiční *seminář k současné situaci na Blízkém východě*. Se zásadním projevem vystoupil chargé d'affaires Státu Palestina p. Jamal al Jamal. Výtah z jeho vystoupení uveřejňujeme v tomto čísle. Za Sdružení přátel Palestiny hovořil jeho předseda dr. Raczynski.

Sdružení přátel Jordánska uspořádalo 24. června *seminář o historickém vývoji Jordánska* (s při-hlédnutím k vlivu křesťanství).

Vedení Společnosti česko-arabské se účastnilo *koncertu*, jehož výtěžek byl věnován alžírskému lidu, který byl těžce zasažen zemětřesením. Uvítali jsme pomoc českých záchranných týmů, kteří poskytl na místě nezbytnou pomoc obětem tragického zemětřesení.

Společnost česko-arabská a muzeum Vyškova uspořádaly *výstavu a seminář ke 135. výročí narození prof. Aloise Musila*. S uspokojením jsme přivítali pana velvyslance Kuvajtu Al Duwaila Khaled. Na semináři hovořili – doc. Eduard Gombár, dále děkan teologické fakulty UP z Olomouce dr. Pavel Ambros, starosta města Vyškova a Tomáš Sadílek, člen SČA. Vernisáže i semináře se zúčastnili významní představitelé města, delegace brněnské pobočky, klubu cestovatelů Hanzelky a Zikmunda z Prosiměřic. Za Společnost česko-arabskou byli přítomni doc. Gombár a ing. Hrušková. Původně se měla konat v červnu v Rijádu mezinárodní konference o A. Musilovi, kterou připravují jeho příznivci v Saúdské Arabii. Válka v Iráku však zbrzdila její přípravu, a proto očekáváme, že bude přeložena na r. 2004, kdy uplyne 60 let od jeho úmrtí. Aloisi Musilovi bude věnována část programu Mezinárodního setkání cestovatelů, které se koná i za naší účasti každý rok v závěru října v Prosiměřicích na Znojemsku. Všem arabským velvyslancům v ČR jsme zaslali česko-anglickou brožuru o síni A. Musila ve Vyškově. Pokusíme se přimět některé nakladatele o nové vydání aspoň jedné z jeho knih, které zatím zůstávají opomenuty. Právě výstava jeho publikační činnosti ukázala na bohatost jeho děl, z nichž vyšla část v USA a čeští čtenáři je vůbec neznají. Významný český orientalista prof. Alois Musil zasvětil téměř celý život Blízkému východu a patří mezi jeho největší znalce. Proto si zaslouží i naši pozornost.

Pobočka SČA v Plzni a Sdružení arabských občanů v západních Čechách uspořádaly v červnu *kulturní večer ke státním svátkům několika arabských zemí*. Promluvili na něm zástupci arabského diplomatického sboru – alžírský velvyslanec p. Abderrahmane

Meziane-Cherif, chargé d'affaires Státu Palestina p. Jamal al Jamal, předseda SČA ing. Regner a předseda Sdružení arabských občanů MUDr. Muhammed Hassan. V kulturní části přednesla básně z tvorby aš Šaráfího paní Sacáda Ramadán a několik básní arabských básníků zarecitoval arabský básník ing. Hedar. Slavnostní atmosféru dodala večeru arabská hudba.

V červenci jsme se konečně dočkali již dříve avizované sbírky libyjských povídek v překladu ing. J. Hajsského. Recenzi k této sbírce napsal do tohoto čísla Bulletinu prof. Olivearius. *Autogramiádu* uspořádáme spolu s nakladatelstvím Ibn Rushd v Náprstkově muzeu 4. září, a tím také oslavíme *libyjský státní svátek*. Děkujeme tímto panu dr. Bahbud za vydání sbírky v jeho nakladatelství.

Vedení Společnosti česko-arabské se v tomto období zúčastnilo *recepce ke státním svátkům Egypta a Marockého království*. Těmto a řadě dalších zastupitelských úřadů arabských zemí a afrických zemí byly zaslány blahopřejné telegramy a ostatním gratulujeme prostřednictvím Bulletinu.

J. E. Muhammad Hamá, velvyslanec Marockého království, uspořádal slavnostní recepci při příležitosti narození prvního syna krále Mohammeda VI., které se zúčastnila delegace SČA.

Předsednictva obou Společností i redakční rada Bulletinu zasedala v tomto období dvakrát. Předsednictva a Sdružení byla seznámena s výší dotace MZV a byla vyzvána k urychlené realizaci projektů r. 2003. Redakční rada připravila a vyexpedovala Bulletin č. 2 a zabývala se přípravou 3. čísla, jehož uzávěrku posunula z důvodů dovolených na 21. srpna 2003.

Někteří členové vedení se zúčastnili akcí, které se vztahovaly k Blízkému východu a pořádaly je jiné instituce. V závěru května to byla přednáška ve Francouzském institutu – *Islám v západoevropském světě*. Vystoupili zde významní odborníci, např. prof. Olivier Roye, ředitel oddělení výzkumu Státního

ústředí vědeckého výzkumu v Paříži, prof. Luboš Kropáček, ředitel Ústavu Blízkého východu a Afriky UK v Praze.

Předseda SČA ing. Regner a místopředsedkyně ing. Hrušková byli pozváni velvyslancem Egypta na oběd pořádaný na počest ředitele muzea v Káhiře.

Předseda SČA ing. Regner se účastnil porady Rady velvyslanců arabských a afrických zemí. Podal obšírnou informaci o činnosti SČA. Byla diskutována otázka možnosti vydávat aspoň část Bulletinu v arabském jazyce. Tento problém zůstává i nadále otevřen a hledáme možnosti jeho realizace.

S uspokojením jsme přijali zprávu o setkání pana prezidenta Václava Klause s velvyslanci arabských států na slavnostním obědě, který na jeho počest uspořádal velvyslanec království Saúdské Arábie princ Mansúr ibn Chálíd Al Saud. Arabská média označila toto setkání za slibný počátek nové etapy česko-arabských vztahů, zatímco česká se tímto setkáním příliš nezabývala.

V době, kdy se bude tisknout a expedovat toto číslo Bulletinu, začnou probíhat podzimní akce. Především to budou dvě významné výstavy, a to v Mikulově 29. srpna vernisáž výstavy Vladimíra Pechara *Staroegyptský portrét* a 25. září ve 14 hod. bude zahájena vernisáž výstavy *Křesťanství na Východě* v Zemském moravském muzeu v Brně – Palác šlechtičen. Sledujte naše informace na monitorech.

Vážení přátelé, v závěru této informace nemohu opomenout smutnou zprávu, která nás zastihla počátkem července. Zemřel velký přítel Afriky a Blízkého východu, náš první předseda Společnosti přátel Afriky, kterou vedl deset let, pan profesor MUDr. Vladimír Šerý, DrSc. Jeho náhlý odchod je velkou ztrátou nejen pro nás, jeho nejbližší přátele, ale pro celou Českou republiku. Bude nám velmi chybět. Na tak vzácného člověka nelze zapomenout.

Marie Hrušková

1. místopředsedkyně obou Společností

Výňatek z přednášky Chargé d'Affaires velvyslanectví Státu Palestina v Praze pana Jamal Al-Jamala na semináři o posledním vývoji palestinské otázky

Dámy a pánové,

již uplynul další rok od našeho minulého setkání a palestinský lid stále čeká na ukončení jeho národní tragédie, která začala v roce 1917, kdy Velká Británie ústy svého ministra zahraničí lorda Belfoura slíbila židům založit jejich domovinu v Palestině. Od té doby se palestinský lid nachází pod typicky nevídanou okupací, která usiluje o zmocnění se jeho půdy a vyhnání původních obyvatel a jejich nahrazení jinými obyvateli zvenku, a to pod záminkami náboženskými a jindy třeba „humánními“ kvůli represáliím, kterým byli v Evropě vystavováni. V důsledku tohoto konfliktu OSN vydala řadu rezolucí, z nichž nejvýznamnější je rezoluce č. 181 z roku 1947 o rozdělení Palestiny na dva státy – židovský a arabský. Tato rezoluce dala Palestincům 47,5 % jejich historického území. Byla však uplatňována ta část rezoluce, která se týkala založení Státu Izrael. Část týkající se Palestinců nebyla realizována. Ba naopak. V okamžiku vyhlášení Státu Izrael v roce 1948 bylo vyhnáno na 900 tisíc Palestinců ze svých domovů. Dodnes žijí jako uprchlíci v okolních zemích a jejich počet dosáhl 4 milionů. Izrael stále odmítá uplatňovat právo Palestinců na návrat do svých domovů na základě rezoluce OSN č. 194 z roku 1948. Po válce, kterou rozpoutal Izrael v roce 1967, Rada bezpečnosti OSN vydala rezoluci č. 242 a uložila Izraeli stáhnout svá vojska z území, která v této válce okupoval: zbytek palestinských území (Západní břeh Jordánu a pásmo Gazy), egyptský Sinajský poloostrov, syrské Golanské výšiny a další jordánské území. Izrael odmítá uplatňovat i tuto mezinárodní rezoluci.

V roce 1990 se naskytlá příležitost dosáhnout míru na základě iniciativy bývalého amerického prezidenta George Bushe, která vycházela z principu výměny území za mír a uplatnění rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 242. Palestinské vedení a arabské státy s touto americkou iniciativou souhlasily. Palestinský národ vyšel vstříc vůli mezinárodního společenství: přistoupil na historický ústupek a souhlasil s vytvořením nezávislého palestinského státu pouze na 22 % historického území Palestiny. Přistupovali jsme pozitivně ke všem mírovým iniciativám a podepsali s izraelskou stranou dohody mezinárodního charakteru. Nejvýznamnější z nich je dohoda podepsaná v roce 1993 ve Washingtonu (známa jako dohoda z Oslo). Od té doby se vystřídalo 6 izraelských vlád a všechny se vyhýbaly uplatňování těchto dohod.

Kvůli tvrdšímu postoji izraelských vlád, odmítání uplatňovat podepsané dohody, pokračování v konfiskaci dalších palestinských území pro budování dalších židovských osad se situace dostala do slepé uličky, což vedlo k frustraci palestinského lidu a vypuknutí jeho povstání v roce 2000 pod heslem ukončení izraelské okupace.

Na mírovou iniciativu korunního prince Saúdské Arábie Abdulláha, která se stala na arabském summitu v Bejrútu v r. 2002 celoarabskou mírovou iniciativou, přišla izraelská odpověď ve formě vojenského bombardování a obklíčení sídla palestinského prezidenta Já-sira Arafata a neustálého znovu okupování palestinských měst a obcí.

Podobná tomu byla i izraelská odpověď na mírový plán, tzv. „cestovní mapu“, kterou vy-

pracovala „čtyřka“ – USA, EU, Rusko a OSN. Izraelská okupační vojska stupňovala svoji agresi proti palestinskému lidu a zintenzívnila praktiky cílených vražd civilistů, což způsobilo usmrcení a zranění desítek Palestinců během několika dnů, a to po dvou summitech v jordánské Akabě a egyptském Šarm aš-Šajchu. Izraelská armáda pokračuje v demolování palestinských domů, nadále uplatňuje kolektivní tresty a zatykání Palestinců (počet zatčených je okolo 8 000 Palestinců), ničí zemědělskou půdu a kácí ovocné stromy, pokračuje v blokádě a uzavírání palestinských měst, obcí a uprchlíků táborů, a neustálým ničením infrastruktury palestinské společnosti a její ekonomiky.

Tyto brutální izraelské praktiky jsou doprovaženy pokračující konfiskací půdy a budováním nových židovských osad na palestinských územích. Izrael pokračuje v budování rasistické zdi, kterou odsoudil celý svět a žádá její zrušení. Izrael při stavbě této izolační zdi ne-

zákonně zabírá rozsáhlou palestinskou úrodnou půdu a vodní zdroje a záměrně rozčtvrtí palestinská území, aby znemožnil vznik celistvého a životaschopného palestinského státu.

Realizace mírového plánu „cestovní mapa“ vyžaduje zesílení mezinárodní kontroly plnění tohoto plánu, zvýšení počtu pozorovatelů a plnou angažovanost tzv. kvarteta (USA, EU, Rusko a OSN). Palestinská národní samospráva přivítala návrh generálního tajemníka OSN a dalších představitelů na rozmístění mezinárodních mírových jednotek. Považovala tento návrh za velmi naléhavý pro zastavení izraelské agrese, jejímž cílem je zmarnit veškerá úsilí k dosažení spravedlivého, globálního a trvalého míru na základě uplatnění mezinárodních rezolucí, vytvoření nezávislého palestinského státu s hlavním městem Východním Jeruzalémem a vyřešení problému palestinských uprchlíků dle příslušných rezolucí mezinárodní legitimacy.

Projev J. E. pana Salem Yahya Alkharejah, velvyslance Jemenské republiky v Praze, na kulturním večeru u příležitosti státního svátku jeho země

Ve jménu Boha milosrdného a slitovného

Vážení členové Společnosti česko-arabské,
Vaše Excellence a Chargé d’Affaires,

Vážený pane zástupce Ministerstva zahraničních věcí,

Dámy a pánové,

dovolte mi, abych úvodem poděkoval Společnosti česko-arabské za její hezkou iniciativu uspořádat tuto oslavu u příležitosti našeho státního svátku – 13. výročí sjednocení mé země – Jemenské republiky. Toto sjednocení znovu a znovu posiluje vážnost a postavení Jemenu mezi zeměmi celého světa.

Sjednocení Jemenu představuje významnou historickou událost jak v rovině arabské, tak

v rovině regionální. Uskutečnilo se pod vedením J. E. prezidenta Aliho Abdullaha Saleha, Bůh jej ochraňuj a dej mu sílu a odpovědnost, který Jemenu vytyčil hlavní orientaci, směr politických, hospodářských a rozvojových přeměn, zakládání organizací nezbytných pro rozvoj společenského života všech vrstev jemenského lidu, posilování struktur sjednoceného státu.

Vážené dámy a pánové,
hovořit o rozvoji Jemenu a výstavbě svobodné a demokratické společnosti by trvalo dlouhou. Chtěl bych však zmínit základní politické proměny zahájené J. E. Ali Abdullaha Sálihem, zejména rozšíření prostoru demokracie, upevnění lidských práv, svobody tisku, názorové tolerance a dále na boj proti korupci a boj pro-

ti terorismu ve všech jeho formách a jeho různých příčinách.

Je třeba připomenout, že jemenské vedení zvolilo vhodné způsoby upevnování vnitřní stability a síly státu, to umožnilo překonávat různé potíže, jak o tom svědčí řádné parlamentní volby v Jemenu, které naprosto regulérně proběhly 27. dubna tohoto roku. Jejich regulérnost byla potvrzena všemi mezinárodními pozorovateli – vládními a nevládními organizacemi – kteří se na kontrolu voleb do Jemenu sjeli z celého světa. Chtěl bych rovněž zmínit všeobecnou amnestii, která byla vyhlášena minulý týden 21. května 2003. Pan prezident vyzval všechny občany Jemenu i Jemence žijící v zahraničí, aby se zapojili do přestavby země. Řekl: „Jemen je otevřený všem,“ podal ruku všem Jemencům a vyzval je k pomoci ve prospěch a rozvoj vlasti.

Rovněž je nutné v tomto vystoupení zmínit změny v postavení žen. Jemenské ženy v různých oblastech dnešního života zaujímají vedoucí, politické či diplomatické funkce a aktivně se podílejí na výstavbě a rozvoji země.

Dámy a pánové, jedním z hlavních úkolů zahraniční politiky Jemenské republiky je upevnování oboustranně výhodných vztahů s bratrskými a přátelskými zeměmi. Jemen byl přijat do řady výborů Rady pro spolupráci v Zálivu a je na

cestě k řádnému členství. Jemenská republika vždy věnovala velkou pozornost dění na regionální i světové scéně. Jemen je jednou z prvních zemí, které vyzývaly a stále vyzývají k míru a zachování jednoty iráckého území, k umožnění iráckému lidu zvolit si zcela svobodně vlastní vládu. Jak je všem známo, Jemen požaduje stažení izraelských okupačních jednotek ze všech nezákonně obsazených arabských území a vyzývá USA k odpovědnosti za to, že Izrael splní všechny rezoluce vyzývající ho k respektování mezinárodního práva a za vytvoření nezávislého palestinského státu s hlavním městem Jeruzalémem.

Jemenská republika pokračuje v politice otevřenosti vůči většině států světa a vynakládá úsilí na prohlubování oboustranně prospěšných styků a spolupráce.

Chci využít tuto příležitost a připomenout účinnost jemenské zahraniční politiky a některé výsledky, kterých dosáhla, zejména pak oficiální návštěvy hlavy státu v USA, Francii, Německu a Rusku, které prospěly nejen Jemenu jako zemi, ale přispěly k rozvoji civilizace a kultury všech oblastí naší planety.

Dovolte mi v závěru poděkovat za vaši pozornost i za účast na slavnosti, pro nás drahé, a vyjádřit přání ještě lepší úrovně spolupráce mezi našimi zeměmi – Jemenskou a Českou republikou, mezi našimi lidmi a všemi lidmi světa, kteří touží po svobodě, demokracii, stabilitě a bezpečnosti.

STÁTNÍ SVÁTKY A VÝZNAMNÁ VÝROČÍ

Blahopřejeme k významným výročím

**Společnost česko-arabská
a Společnost přátel Afriky
blahopřejí spřáteleným zemím
k jejich státním svátkům
a významným výročím**

- **Guinei**, která si připomene 2. října výročí vyhlášení nezávislosti v roce 1958.
- **Ugandě** k oslavám Dne nezávislosti nabyté 9. října v roce 1962.
- **Zambii** ke státnímu svátku 24. října, kdy si připomíná získání nezávislosti na Velké Británii v roce 1964.
- **Alžírsku** k oslavám Dne revoluce 1. listopadu z roku 1954.

- **Angole** ke Dni nezávislosti, který připadá na 11. listopad (1975).
- **Ománu** k výročí narození sultána Qabúse 18. listopadu (1940).
- **Libanonu** oslavujícímu Den nezávislosti 22. listopadu (1943).
- **Palestině** v souvislosti s připomenutím vyhlášení státu Palestina, 5. listopadu 1988 a k Mezinárodnímu dni Palestiny vyhlášenému OSN na den 28. listopadu.
- **Mauretánii** k oslavám Dne nezávislosti 28. listopadu (1960).

-mh-

Maghrib na rozcestí

– hledání orientace v období globalizace

Měl jsem možnost zúčastnit se v červnu 2003 důležitého semináře, který byl organizován Střediskem LAS v Tunisu (Markazu Džámi^{ca}ti ad-duwali al-^carabíja), který projednával poslední trendy (zvláště ekonomické) v mezinárodní a regionální oblasti a jejich možný dopad na maghribskou, arabskou integraci. Semináře se zúčastnily přední osobnosti politického života v Tunisku, arabští a tunišští odborníci na tuto problematiku, mnoho diplomatů akreditovaných v Tunisku a novináři. Akce měla poměrně značnou publicitu.

Úvodní referáty přednesli Salahuddín b. Mubárák, prezident semináře; Youssef Rached Echarhane (Júsuf Rášid aš-Šarhán), velvyslanec SAE a doyen diplomatického sboru; Manfred Fanti, představitel delegace EK v Tunisku; Noureddine Hached (Hašád), zástupce generálního tajemníka LAS; Youssef Mokaddem (Muqaddam), státní tajemník tuniského MZV pro maghrebské a africké záležitosti. Tyto vstupy byly obecné a lze je hodnotit jako úvod k tématickým workshopům, jež následovaly poté. Obsahově nejhodnotnější byl projev Mubáráka, prezidenta konference.

Mubárák v úvodním projevu připomenul, že seminář se stejnou tematikou a názvem pořádalo Centrum LAS již 30. 5. 2001. Situace se neustále mění a od roku 1989 došlo k mnohým zásadním událostem, které vymezovaly vývoj Maghribu jako celku. Jednalo se o:

- dohodu z Marrakeše a vznik Itihád al-Maghrib al-^carabí (Unii arabského Maghribu)
- partnerské dohody (Itti^{fa}qíja aš-šaráka) mezi EU a Tuniskem (17. 7. 1995),
- vytvoření Velké oblasti arabského volného obchodu (Mintaqatu at-tidžárati al-hurra al-^carrabíja al-kubrú) dne 1. 1. 1998 (14 zemí),
- iniciativu Eisenstadta z 30. 4. 2001 – Ekonomické partnerství mezi USA a arabským Magribem (Mubádara Eisenstadt li aš-šarákati al-iqtisádíja bajna al-Wilájáti al-mutta-

hida), která byla zaměřena na tři maghrebské země (Tunisko, Maroko, Alžírsko),

- Deklarace z Agadiru (I^{cl}án Aghádír) z 8. 5. 2001, která ratifikovala dohodu o ustanovení rozšířené oblasti volného obchodu mezi arabskými středozemními zeměmi (v první etapě přistoupilo Tunisko, Maroko, Jordánsko a Egypt) a která by měla být podepsána v polovině roku 2003,
- iniciativa Bushe k vytvoření oblasti volného obchodu na Blízkém východě (9. 6. 2003).

V těchto pěti klíčových iniciativách se aktivně angažuje pouze Tunisko a Maroko. Ostatní členové se připojili pouze k některým z nich. Partnerské iniciativy se vzájemně liší svým rozsahem a charakterem. Mezi komplexní, asimilační (indimádží) partnerské dohody zařadil Euromed partnerství a UMA. EU v současné době usiluje o novou úroveň vztahů s jižním Středomořím o intenzivnější hospodářsko-ekonomické splynutí. Za tímto účelem předložila Evropská komise Prodi-Pattenovu iniciativu (11. 3. 2003) k projednání v Evropském parlamentu a Radě. Cílem této iniciativy je vytvořit předpoklady pro „přímé sousedství“ (džiwár mubášír) s prostorem EU. Iniciativa prosazuje podporu investičních aktivit, financování projektů infrastruktury a podporu soukromému sektoru. Mubárák v příspěvku zapochoval o realnosti podobných kroků, protože Středomoří bylo zařazeno do stejného rámce spolupráce jako Rusko, Ukrajina, Bělorusko a Moldavsko. Rovněž proces rozšíření EU na 25 členů bude stát nemalé prostředky a iniciativa Prodi-Patten patří do oblasti dobře myšlených představ, kterým chybí skutečná politická vůle. Mezi preferenční dohody o volném obchodě zařadil agadirskou iniciativu a poslední Bushovu iniciativu na vytvoření blízkovýchodní zóny volného obchodu FTZ. Americká iniciativa je zaměřena na zlepšení hospodářské a fi-

nanční spolupráce. Nezanedbatelný je podtext, protože její předložení bylo motivováno nepochybně vývojem na Blízkém východě a válkou v Iráku. Ve vztahu ke spolupráci maghribských zemí byla zdůrazněna nutnost vzájemné koordinace a spolupráce. Byl uveden příklad procesu sjednávání preferenční dohod Maghrib – EU z roku 1976, během něhož maghribské země koordinovaly úzce své přístupy a dosáhly úspěchu. Kritika neexistence jednotných přístupů se objevila i v mnohých dalších vystoupeních.

Júsuf Muqaddam, státní tajemník tuniského MZV, zdůraznil nutnost budování institucionální základny maghribské spolupráce. Vyjádřil potřebu sladit maghribské integrační tendence s barcelonským procesem. Tunisko má zájem o všechny formy partnerství, které urychlí jeho včlenění do hlavního proudu světové ekonomiky. Připomenul význam summitu 5 plus 5, který se bude konat v Tunisku koncem roku.

Manfrédi Fantini (EK) vyzval maghribské arabské země, aby urychlily úsilí o vytvoření FTZ na arabské či maghribské úrovni a snížily tak ekonomicko-sociální dopady očekávané bezprostředně po vytvoření FTZ v euro-středomořském prostoru v roce 2010.

Po úvodních vystoupeních pokračovaly postupně jednotlivé workshopy na tato tři témata:

1. Jaké jsou alternativy pro země UMA s ohledem na existenci různých partnerství?
2. Nová evropská orientace na oživení euro-středomořského partnerství a její dopad na Maghrib.
3. Budoucnost partnerství USA – Maghrib v kontextu s iniciativou Bushe na vytvoření zóny volného obchodu na Středním východě.

Tematické okruhy byly uvedeny zajímavými vstupními referáty, vypracovanými experty na akademické úrovni. Po nich následovala diskuse. Základní myšlenky a názory podle tematických bloků je možné stručně shrnout následovně.

Kritika některých aspektů barcelonského procesu

Euro-středomořské partnerství posílilo konkurenceschopnost EU ve vztahu k ostatním regionálním blokům a seskupením v období glo-

balizace. EU si zajistilo odbyt svých výrobků a služeb. Jako důkaz pro své tvrzení byly citovány údaje ze statistik LAS za rok 2002, podle kterých dosáhly země EU značných přebytků ve vývozu potravin a zemědělských produktů. Celkově se EU podílela 40 % na celkovém deficitu obchodní výměny arabského společenství s ostatními zeměmi světa. Rovněž v dovozech průmyslového zboží do arabského světa zaznamenaly státy EU ve stejném roce značný přebytek. Zkrátka vývoz průmyslového zboží je již nyní (tj. před vytvořením FTZ v roce 2010) vysoce ziskový pro EU a ani vývoz potravin (komparativní výhody arabského světa) nekompenzuje ztráty. Arabský potravinový obchod s EU je naopak výrazně deficitní. EU přistupuje k arabským zemím stejným způsobem jako kdysi k zemím jižní Evropy, protože zdůrazňuje prioritu volného obchodu. Nepředložila jasný program, jak repatriovat imigranty v mateřských zemích, a nenabídla patřičné kompenzace pro tento účel. Evropa se vyhýbá diskusím o zvýšení cen ropy a vnáší do agendy politické podmínky a požadavky (demokratizace, lidská práva).

Evropa má zvláštní (preferenční) vztahy s Izraelem, přestože si jeho vlády počínají svévolně. Nerespektují dohody a mezinárodní dokumenty, jež se týkají palestinských a arabských práv, což je v principiálním rozporu s novým euro-středomořským myšlením, založeným na spravedlnosti, právu a míru. V podtextu zazněla výzva k většímu trestání a sankcionování Izraele za jeho přezíravost vůči mezinárodnímu právu.

Následovala kritika nevyvážených přístupů EU k jednotlivým zemím. Nesourodost dosud ratifikovaných euro-středomořských smluv je patrná na příkladu Kypru a Malty, které měly uzavřeny dohody o celní unii, ale v roce 2003 se stanou členy Unie. Členem EU bude snad i Turecko v budoucnosti, ale v současné době je platná dohoda o celní unii. Izrael a Tunisko jsou připoutány k EU asociálními smlouvami, ale úroveň partnerských vztahů EU s Izraelem je mnohem vyšší.

Ukázalo se, že Maghrib neprofituje příliš z euro-středomořského partnerství, a tak není divu, že našel konkurenční protiváhu v USA,

kteří se zeměmi regionu uzavřely dohodu o vzájemné výměně a volném obchodu.

Preferenční asociační dohody, uzavřené v 90. letech, vedly sice k posílení hospodářské závislosti maghribských zemí na EU, ale zároveň i k postupnému odbourávání obchodní spolupráce s ostatními ekonomickými seskupeními, bloky a zeměmi. Preferenční dohody měly vliv na snížení zájmu o regionální spolupráci a vedly k větší fixaci na země EU, jejichž produkty zlevnily a staly se dostupnými. Negativní dopad na maghribskou spolupráci měly tři události – embargo západních zemí vůči Libyi, neřešený problém Západní Sahary a nástup radikálního islámského integristu v Alžírsku. Americký zásah v Iráku napomohl ke snížení příjmů z turistického ruchu (platí hlavně pro Tunisko). Dobré fungování partnerství s EU je podmíněno zvýšenou obchodní regionální výměnou v Maghribu a vysokým objemem obchodu se zahraničím. Země jižního Středomoří, zvláště Maghribu, se staly hlavním cílem investičních aktivit EU. Přesto země jižního Středomoří přitáhly v období 1996–2001 pouze 3,6 % přímých investic EU, což je velmi málo v porovnání se zeměmi SVE (20 %), asijskými zeměmi (8 %) a Latinskou Amerikou (10 %). Ukazuje se, že USA začaly v 90. letech dostihovat EU v objemu investovaného kapitálu. V roce 1998 investovala EU do Maghribu 3,6 mld. USD, zatímco USA 3 mld. USD. Evropsští investoři stále pohlíží na Maghrib jako na uzavřený, slabý trh, kam se nevyplatí investovat a kde není výhodné podnikat. Tunisko a Maroko přitahovaly spolu s Jordánskem, Izraelem a Maltou nejvíce evropských investic, což souviselo s jejich ekonomickým otevřením. Maghrib se stal spíše obchodním trhem než centrem evropských investic.

Mauritánie a Libye, přestože jsou pokládány za maghribské země, zůstaly v izolaci od Euromed spolupráce. EU je vtaňuje velmi opatrně do euro-středomořské spolupráce, přestože jejich neúčast destabilizuje maghribskou spolupráci a zpomaluje integraci.

Evropské země vnímají nelegální migraci ze Středomoří jako zásadní problém, který má dopad na míru zaměstnanosti v jejich zemích. Sledují problém migrace i z důvodů bezpeč-

ností svých hranic a vnitropolitické a sociální stability. EU podmiňuje často úroveň spolupráce správnými přístupy ze strany středozemních partnerských zemí, ale nepředložila dosud jasnou politickou koncepci, jež by se seriózně a systematicky zabývala repatriací imigrantů v mateřských zemích, a nevyčlenila ani patřičné subvence za tímto účelem. Míra antimigrační restrikce dosáhla vrcholu po 11. září a dotýká se i rodinných příslušníků emigrantů žijících v jižním Středomoří a služebních, obchodních cest.

Rozšíření EU o 10–15 zemí ze SVE pokládali účastníci za vážnou situaci, která bude mít negativní dopad na země Maghribu a celého Středomoří. Byly uváděny tyto důvody:

- snížení pomoci a objemu přímých investic do zemí jižního Středomoří a jejich reorientace na země SVE, aby jejich sociální systém a infrastruktura získaly parametry zemí EU,
- očekává se snížení objemu migrace z maghribských zemí na úkor vyšší migrace ze zemí SVE a vytlačování maghribské pracovní síly ze schengenského prostoru,
- přenašeni výrobních aktivit a toku kapitálu zemí EU do SVE, neboť náklady na výrobu jsou zde nízké a kvalifikace pracovní síly na slušné úrovni.

Kritika a hodnocení maghribské spolupráce

V euro-maghribských vztazích nadále převažuje bilaterální přístup, protože společné vztahy s EU nejsou zcela vyjasněné v důsledku pohraničních a osobních vztahů (šachsija). Tunisko a Maroko si vybraly pevný svazek s Uníí, zatímco Alžírsko váhá učinit tento krok. Libye se postavila celkově proti maghribskému sblížování. Aktuální mezinárodní a regionální situace se natolik radikálně změnila, že maghribské země začaly stále více posilovat vztahy s Evropou.

Motivem spolupráce může být i nízký HDP maghribských zemí, který se zdá v porovnání se zeměmi subsaharské Afriky dostatečný, ale ve vztahu k zemím EU je žalostně malý. Belgie s 10 miliony obyvatel má přibližně dvojnásobný HDP než maghribské země dohromady. Neradostně vypadají kom-

parativní studie makroekonomických ukazatelů v porovnání např. s Mercosurem, Aseanem, Čínou či JAR.

Ekonomická situace v období liberalizace a globalizace se zlepšila nepatrně. Nedošlo k přijatelnému snížení inflace a nadále zůstává vysoká nezaměstnanost, která spolu s poklesem výroby a zadlužením dává obrázek o hospodářském stavu maghribských zemí v období globalizace. V 90. letech došlo k poklesu maghribských vývozů a naopak začaly stoupat importy. Pouze Maroko a Tunisko začaly razantněji liberalizovat, ale ostatní tři země zůstaly pozadu. Maghrib byl totálně závislý na obchodní spolupráci se zeměmi EU (75 % obchodní výměny).

Silná kritika nedostatečné maghribské spolupráce v porovnání se zeměmi se středním HDP (Latinskou Amerikou, východní Asíí). Vzájemná obchodní výměna v rámci Maghribu činila v roce 2002 pouze 3 %. Od poloviny 80. let probíhaly strukturální reformy, které pomohly redukovat levné dovozy, ale postupně byly zavedeny další opatření negativně ovlivňující vzájemný obchod – celní tarify, různé daně (až 30%) na různé výrobky, zpřísnění prvky technického dohledu a zavedení další restriktivní podmínky. Preferenční dohody mezi zeměmi Maghribu neaktivizovaly hospodářskou spolupráci v rámci seskupení i vzhledem k obchodu s ostatním světem. Přežívala silná obchodní restriktce. Závislost na zahraniční pomoci a úvěrech v 90. letech, tj. na rozdíl od jiných arabských zemí (např. Egypta). Pomoc činí pouhé 1 % HDP maghribských zemí, což je málo v porovnání např. Portugalskem (4 % HDP).

Účastníci kolokvia často hovořili o perspektivách ekonomické spolupráce. Zdůrazňovali nutnost rozšířit maghribský trh a přiblížit jej ekonomikám jihoevropských států (Řecko, Portugalsko, Malta, Španělsko). Potřebná se jevila politická a ekonomická stabilita, která závisí na fungování právního státu.

Vztahy USA – Maghrib na pozadí Bushovy iniciativy na vytvoření pásma volného obchodu na Blízkém východě

Nosný referát k workshopu zaměřeném na perspektivy partnerství mezi USA a Maghribem na pozadí iniciativy Eisenstadta a Bushe přednesl univerzitní profesor ^cAbd al-Fattáh Gharbál (Ghorbel). Podle něho nevyplýval zájem USA o maghribskou oblast pouze z obchodu, protože obchodní obrat regionu s USA činí dlouhodobě pouze přibližně 2 % celkové jeho obratu. V pozadí jsou dlouhodobé ekonomické, strategické kalkulace v období globalizace, jako je objem trhu (80 mil. spotřebitelů; spojnice Afrika-Evropa, významné naleziště nerostů – ropy, plynu, fosfátů). Dalším motivem je zvýšená angažovanost Francie (tj. Evropy) v Africe a Maghribu pod hlavičkou frankofonního hnutí, jež zahrnuje i země nemluvící francouzsky. Třetím důvodem je úsilí stmelit frontu proti terorismu a zajistit stabilitu regionu. Klíčovou roli hraje globální zájem o liberalizaci ekonomik a jejich otevírání v období globalizace.

Zajímavá je snaha prezidenta Bushe začlenit maghribsko-americkou spolupráci formulanou Eisenstadtem v roce 1998 opět do širší spolupráce a partnerství v rámci MENA regionu poté, co se v roce 1997 definitivně zhroutil americká vize blízkovýchodního trhu. USA zřejmě věří, že z proreformních maghribských zemí vytvoří prosperující oblast arabského světa, která se bude řídit demokratickými principy a stane se i možným akcelerátorem změn a ne pružných, politických arabských přístupů vůči řešení blízkovýchodního konfliktu v budoucnosti. Tento moment uvedli někteří řečníci v diskusi jako snahu o rozleptání jednotného postoje LAS a větší vnímavost vůči americko-izraelským představám o budoucí palestínské státnosti. USA kladou důraz i na nešíření zbraní hromadného ničení, terorismu a pašování drog.

Podstatou iniciativy Eisenstadta (USNAEP) bylo vytvoření ekonomického partnerství pouze s třemi maghribskými zeměmi (Tunisko, Maroko, Alžírsko). V roce 2000 souhlasily USA s přistoupením Mauritánie, která obdržela

statut pozorovatele. Podstatou měla být spolupráce soukromých sektorů USA a maghribských zemí. USA se snaží zabránit jednostranné orientaci jižního Středomoří na EU a prosazuje multilateralitu partnerství, což nesouvisí pouze s ekonomickými strategickými zájmy. Stojí za zmínku, že evropské postoje k řešení blízkovýchodního konfliktu jsou odlišné od amerických či izraelských a více se přibližují k celoarabským přístupům (viz benátská deklarace – 1980, berlínská deklarace – 1998, euro-středomořská strategie EU z Feiry – 2000). Bushova administrativa, podobně jako předtím i Clintonova, se zavázala prosazovat svobodu, demokracii a lidská práva v globálním měřítku a využívá k tomu zvláštních institucí vytvořených za tímto účelem (Americká agentura pro mezinárodní rozvoj, Americká agentura pro rozvoj a mezinárodní obchod aj.). Hlavní kritické výhrady vůči americkému partnerství lze shrnout:

- Rozpor mezi vyhlášeným volným obchodem a protekcionářstvím USA, jež odmítají jakékoli obchodní aktivity, které by byly v rozporu s americkými ekonomickými zájmy. Jedná se o restrikce v oblasti ocelářství, dřevařství a zemědělství.
- Americká obchodní politika je pod tlakem politických a ideologických schémat. Je ovládnána mocenskými centry a zájmovými, lobbyistickými skupinami, které neustále mění její zaměření.
- Odlišné zájmy center moci – Kongresu a administrativy. Kongres dohlíží nad vnitřními, národními, americkými, obchodními zájmy. Výkonná moc (vláda) se snaží tyto zájmy prosazovat na mezinárodní úrovni. Zahraniční a vnitřní hospodářská politika často splývají. V praxi to znamená, že proklamovaný volný obchod není založen na ekonomické racionalitě, ale podřizuje se vnitřní hospodářské politice USA. Konceptní a regionální rivalita podlamuje americkou hospodářskou hegemonii.

Ustanovení zóny volného obchodu na Blízkém východě a severní Africe (MENA FTZ) by mělo být doprovázeno několika faktory:

- umožní pronikání amerických ekonomických subjektů na stabilní, otevřené trhy (vů-

či importům zboží a služeb) a poskytne možnost investovat do strategických odvětví (energetika, služby a petrochemie),

- USA nevyvážejí pouze zboží, ale celý systém hodnot (bezpečnostní, liberální), jež jsou součástí obchodní, hospodářské a zahraniční politiky,
- svobodný přístup k trhu považují za předpoklad prosperity pro všechny země a USA se vydávají za jediného spolehlivého ochránce společných světových zájmů,
- USA kladou důraz na ekonomickou bezpečnost (jako podmínku blahobytu), do níž zahrnují investice a obchod závislý na celkové mezinárodní stabilitě.

Ratifikace dohody o volném obchodu mezi USA a Maghribem je součástí nové americké zahraniční strategie reprezentované Bushovou iniciativou z 22. 3. 2002. USA se zavázaly pomáhat liberalizaci a rozvoji soukromého sektoru ve vybraných arabských a afrických zemích: Saúdská Arábie, Egypt, Maroko a Tunisko, Jihoafrická republika. Reformy se stanou pozdějším modelem a příkladem pro další rozvojové země. Tento trend v americké politice skrývá ve vztahu k Maghribu některé rizikové faktory vyplývající z nerovnoměrného charakteru ekonomik:

- celkový HDP regionu představuje pouze 0,3 % HDP USA; Amerika je největší obchodní velmocí, ale Maghrib je na stém místě,
- maghribský vývoz do USA činí pouhé 3,4 % celkového amerického dovozu a maghribské země dovážejí pouze 6,5 % amerického zboží,
- objem obchodu USA–Maghrib bude ovlivněn velkou geografickou vzdáleností a bude v nevýhodě oproti zemím EU, tradičním hospodářským partnerům,
- svoji roli budou hrát negativní, nevyvážené výsledky severoamerického hospodářského seskupení NAFTA (ALENA), např. ve vztahu k Mexiku,
- handicapem je omezený maghribský výrobní potenciál, jenž neuspokojí požadavky obrovského amerického trhu (280 mil. ob. a HDP 8 000 mld. USD) po kvalitativní ani kvantitativní stránce,

- vysoké ochranné celní tarify v USA a Maghribu, které zvýší náklady na obchodování,
- vysoké celní tarify v USA byly uvaleny na potraviny, kůži, keramiku, obuv, textil a sklo, tj. tradiční maghribské komodity,
- američtí zemědělci využívají celou řadu výhod, což vytváří vysoce náročné konkurenční prostředí v této oblasti,
- zákony a předpisy v potravinářské oblasti (různé zdravotní, technické normy) či cenové zákony budou brzdit vývozy do USA a lze je řadit mezi ochranná opatření,
- obchod s USA by byl skutečně výhodný až po odstranění řady ochranných opatření, které diskriminují vývozce.

Bylo konstatováno, že existují některé výhody i nedostatky amerického projektu v porovnání s barcelonskou ekonomickou dimenzí:

- komplexnost americké nabídky (na rozdíl od barcelonského procesu), která zahrnuje i citlivá odvětví (zemědělství, služby) tvořící páteř maghribských ekonomik,
- americká dohoda neobsahuje potřebný stabilizační program pro restrukturalizaci výrobních odvětví, ačkoli Maghrib potřebuje materiální a finanční pomoc na podporu rozvoje služeb a zemědělství, kterou USA odmítají pod heslem „at-Tidžara la i'čána“ (obchod a nikoli pomoc),
- současná americká legislativa je velmi přísná a umrtvuje vzájemnou výměnu zboží, nepodporuje pohyb zboží, služeb a investic, a proto budou potřebná dlouhá, náročná jednání, aby se maghribské hospodářské subjekty prosadily na americkém trhu,
- Maghrib očekává další příliv amerických investic, kterým patří již nyní druhá příčka (po Francii),
- americký projekt je zcela odlišný od evropského a postrádá zcela rozvojový horizont.

Americká iniciativa byla posuzována jako konkurenční alternativa, která by za určitých podmínek mohla vytvořit tlak na EU, aby přistoupila na některé zásadní požadavky arabských zemí v rámci barcelonského partnerství.

Kritika EU směřovala tímto směrem:

- Maghrib neobdržel preferenční výhody při vstupu na trhy EU, jaké běžně dostával v posledních desetiletích, což vyvolalo pocit skepse,
- EU se otevřela vůči zemím střední a východní Evropy a Maghrib má velké potíže s uplatněním zemědělských a některých průmyslových produktů,
- EU vytvořila oblasti volného obchodu s tradičními konkurenty Maghribu, mezi něž patří Mexiko, Jižní Afrika a americko-maghribské partnerství může být chápáno jako reakce na tento stav.

Celkové hodnocení

Lze konstatovat, že průběh kolokvia se v porovnání s dokumenty prvního kolokvia z 30. 5. 2001 lišil větší kritičností a mnohem realističtějšími a také pragmatičtějšími přístupy. Vystupující zastávali stejný odstup při posuzování amerického a evropského projektu, což lze hodnotit jako odlišnost v porovnání se zeměmi arabského Mašriku, kde převažuje silná kritičnost a podezřavost vůči všem aktivitám USA. Diskuse, na rozdíl od oficiálních vstupů, byla silně kritická. Při hodnocení motivace amerického zájmu o Maghrib byly často zdůrazněny zjištěné politické a vojensko-strategické faktory a připomenuta současná americká politika na Blízkém východě. Celková atmosféra zřejmě odrážela nervozitu arabského veřejného mínění po americko-britské invazi a okupaci Iráku. Ve vztahu k arabským iniciativám převládala pesimismus vůči možnosti vytvoření Velké arabské zóny volného obchodu a velmi střízlivý optimismus ve vztahu k dynamizaci ekonomických vztahů mezi maghribskými zeměmi. Jak řekl jeden z vystupujících – následujících pět let rozhodne o tom, zdali maghribská ekonomická integrace a volný obchod je nerealizovatelnou chimérou, či nikoli.

Jaroslav Bureš
Společnost česko-arabská

Afrika na počátku 21. století

Dalekosáhlé změny mezinárodního prostředí, jichž jsme nyní svědky, neponechají žádný kontinent nedotčeným. Afrika stojí na počátku 21. století před novými výzvami, čtyřicáté výročí založení Organizace africké jednoty je ale vhodnou příležitostí k ohlédnutí, k připomenutí, že otázkami postavení afrického kontinentu ve světě se intenzivně zabývali myslitelé a státníci již v minulosti. Zároveň je však příležitostí k zaostření na dynamický vývoj spojený s projektem africké renesance, ke kterému v posledních letech dochází.

S koncem studené války přestaly být africké státy oceňovanými spojenci soupeřících supervelmocí. Současné odsouvání OSN do pozadí však ještě dále omezuje možnost Afriky mít vliv na globální záležitosti. Vedle marginalizace ekonomické tak Africe reálně hrozí i naprostá marginalizace politická. Vývoj v souvislosti s konfliktem v Iráku ukázal limity afrických států (ovšem nejen jich) prosazovat svoje představy o mezinárodním dění. Renaissance panafrické ideje, projevující se ustavením Africké unie, stejně tak jako úsilí o revitalizaci africké ekonomiky vyjádřené iniciativou Nové partnerství pro africký rozvoj představují naději, že výše zmíněná rizika pro africký kontinent se nakonec neuskuteční a Afrika bude v mezinárodních otázkách hrát roli, která jí přísluší.

V souvislosti se čtyřicátým výročím založení Organizace africké jednoty nelze nezmínit skutečnost, že mnohé aspekty transformace panafrické organizace na Africkou unii připomínají návrhy, které zaznívaly před více než čtyřicet lety. Zamýšlené ustavení Rady míru a bezpečnosti, Panafrického parlamentu, Soudního dvora, Africké centrální banky, Afrických sil rychlé reakce, to vše jsou opatření, která, pokud budou plně realizována, posílí vědomí africké soudáležitosti, panafrické identity a omezi prostor pro intervence neafrických sil do afrických záležitostí. Rostoucí počet signatářů protokolu o ustavení Rady míru a bezpečnosti dává naději, že orgán, který bude mít v kompetenci řešení sporů a konfliktů na africkém kontinen-

tu, se stane realitou. Podobně vyslání mírových sil pod záštitou Africké unie do Burundi, které představuje první nasazení panafrických sil od zásahu jednotek OAJ do čadské občanské války, je první předzvěstí, že prosazování a udržování míru pod mandátem Africké unie může být realizovatelnou alternativou. V souvislosti s vývojem v severovýchodní části Demokratické republiky Kongo se úkol vytvoření akceschopných afrických sil rychlé reakce jeví jako vysoce aktuální.

Nelze ovšem nezmínit i skutečnosti, které euforii vzbuzenou na prvním summitu Africké unie v jihoafrickém Durbanu poněkud mírní. Zvláště pokus o vojenský převrat na Pobřeží slonoviny a diplomatická, stejně tak jako i vojenská intervence Francie do takto zahájeného konfliktu k rozšíření principu řešení afrických problémů Afričany samými příliš nepřispěly, jakkoli je zapotřebí zdůraznit i diplomatické a vojenské nasazení převážně frankofonních západoafrických států pod záštitou organizace ECOWAS. Případ převratu ve Středoafriické republice, kde početné příliš slabé síly regionální organizace CEMAC nedokázaly svržení prezidenta Ange-Felix Patasseho zabránit, také ukázal limity afrických integračních uskupení při udržování míru. Ještě vážnějším ovšem je, že dokonáný převrat ve Středoafriické republice ukázal, že hrozba vnítrafrické izolace není dostatečně účinným mechanismem, který by neústavním změnám vlády bránil. Stejně jako případ sporného vývoje po volbách na Madagaskaru i případ převratu ve Středoafriické republice názorně ukazuje, že opuštění principu uznávání de facto vládců, kterého se Organizace africké jednoty po dlouhá léta držela, v sobě obsahuje riziko, že některé africké státy nebudou na aktivitách panafrické organizace participovat.

V souvislosti s pochybnostmi Programu OSN pro rozvoj o tom, jestli bude v případech mnoha zemí dosaženo splnění tzv. miléniových rozvojových cílů, stanovených mezinárodním společenstvím pro období do roku

2015 a zahrnujících mimo jiné závazek omezení počtu osob žijících v chudobě na polovinu, dosažení všeobecné základní školní docházky, snížení úmrtnosti dětí o dvě třetiny nebo snížení úmrtí při porodu o tři čtvrtiny, vystupuje do popředí africká iniciativa Nové partnerství pro africký rozvoj, která se ke splnění těchto cílů jednoznačně hlásí. Nejvyšší představitelé afrických států se zavázali k cíli vykořenění chudoby, nastartování udržitelného růstu a rozvoje a aktivního zapojení kontinentu do světového hospodářství. Jednoznačně se přihlásili k odpovědnosti za reformy politické, za prosazování principů dobrého vládnutí, dodržování lidských práv, transparentního právního rámce a makroekonomické stability. Na tomto místě je zapotřebí ocenit proces ustavování mechanismu vzájemného hodnocení afrických států, které na iniciativě nejsilněji participují. Provázanost s dalšími pilíři obnovy afrického kontinentu je vyjádřena odhodláním posílit mechanismy na prevenci a řešení konfliktů na regionálním a kontinentálním základě, stejně tak jako vytčením cíle hospodářské integrace a infrastruktur regionálního významu.

Vedle důrazu kladeného na mobilizaci vlastních zdrojů kontinentu, vytvoření silné africké podnikatelské třídy a posílení procesu akumulace kapitálu ale počítá Nové partnerství pro africký rozvoj i s aktivním zapojením vnějšího prostředí. Z dlouhodobého hlediska si NEPAD

klade za cíl přitáhnout celkovou stabilizací kontinentu přímé zahraniční investice jako lokomotivu růstu poté, co poskytování rozvojové pomoci ani půjčky nepřinesly žádoucí efekt. V krátkodobém výhledu ale nelze než zdůraznit význam převzetí přiměřené odpovědnosti i ze strany vlád nejrozvinutějších států. Vedle procesu oddlužení nejchudších států je přitom poukazováno především na problematiku přístupu na trhy, zvláště pak co se týče zemědělského sektoru. Velmi důležité v této souvislosti je, aby se nestaly skutečností obavy, vyjádřené mj. jihoafrickým prezidentem Mbekim, že válka v Iráku odsune zájem vyspělých zemí o sociální a ekonomický rozvoj afrického kontinentu do pozadí. V nejbližší době uvidíme, jestli skupina G 8 bude věnovat iniciativě NEPAD potřebnou pozornost. Vedle schůzek na nejvyšší úrovni je však zapotřebí rozvíjet především kontinuální, byť méně viditelnou spolupráci.

Africký kontinent, stejně tak jako celý systém mezinárodních vztahů, prochází v současné době obdobím transformace, jejíž výsledky je obtížné odhadovat. Lze však doufat, že odhodláni afrických národů dosáhnou důstojného postavení v rámci mezinárodního společenství, stejně tak jako překonat nejtěžší obtíže ekonomického a sociálního rázu, bude naplněno.

Petr Jelínek
Ústav mezinárodních vztahů

David Livingstone

(19. 3. 1813 – 1. 5. 1873)

V encyklopediích se mimo jiné píše, že to byl skotský lékař, misionář a cestovatel, který významně přispěl k orografickému a hydrografickému poznání afrického vnitrozemí. Většinou také zdůrazňují jeho vřelý vztah k Afričanům. Malý odstaveček věnovaný tomuto velkému člověku s ještě větším srdcem však určitě nebude stačit nám, „přátelům Afriky“.

David Livingstone se narodil v chudé skotské rodině v Blantyre u Glasgow. Zde také chodil do školy, ale už od útlého dětství musel

velmi tvrdě pracovat v prádelně bavlny. Již tehdy, když po večerech čítával cestopisy z dalekých, neznámých krajín, se v něm rodila duše cestovatele. Při práci pak později vystudoval lékařství ve večerních kurzech a vydal se jako misionář do Číny. Bylo to v roce 1840 a v Číně propukla „opiová válka“, proto musela Livingstonova loď zamířit do Afriky. Osud tomu chtěl a později zvaný „bílý kouzelník“ tak poprvé vstoupil na jižní pobřeží afrického kontinentu ve svých osmadvaceti letech. Na-

mířil si to do vnitrozemského Bečuánska, kde se v Kurumanu stal lékařem pro domorodce. Nebylo snadné získat si jejich důvěru, lékařskými schopnostmi a obrovskou obětavostí si však nakonec vysloužil výše zmíněnou přezdívku. Zde byl také napaden lvem, kterému se v čele domorodců postavil, když lev vrhнул do vesnice. Ten mu rozdrtil rameno a Livingstone tak zůstal do smrti poznamenán.

Zvědavost v něm probudilo vyprávění domorodých Tswanů o pusté kalaharské krajině, kterou ještě nikdo neprozkoumal. Netrvalo tedy dlouho a Livingstone se spolu se svojí ženou (s níž se seznámil a oženil na misijní stanici v Kurumanu) a pětadvaceti domorodci vydává do míst, kam noha Evropana dosud nevkročila. Po dvouměsíčním putování suchou a horkou krajinou dorazila v roce 1849 značně zesláblá výprava ke břehům jezera Ngami. Pokračovali na sever k řece Zambezi, jejíž horní a střední tok byly dosud neznámy (Evropany bylo tehdy prozkoumáno jen ústí řeky). Livingstone chtěl podrobně prozkoumat celé její povodí, ale podnebí zde pro něj a hlavně pro jeho manželku bylo krajně nezdřavé. Vrátili se tedy do Kapského města, odkud jeho žena odjíždí do Evropy.

V červnu roku 1852 se Livingstone znovu vrací na sever a téměř po jednom roce putování je vřidně přijat v Linyanti na řece Čobi. Po krátkém odpočinku pokračuje s nově najatými pomocníky k Zambezi a sleduje proti proudu její tok až k městu Šešeke. Odtud se vydává na severozápad již vlhčí a tím i mnohem pestřejší krajinou až do tehdy nejkrásnějšího a největšího města jižní Afriky. Do Luandy tedy dorazil koncem května 1854, byla tehdy správním střediskem portugalské kolonie. Přestože trpí těžkou malárií, zůstává se svými sluhy, kterým slíbil, že se spolu všichni vrátí do jejich rodné krajiny. Koncem září téhož roku vyráží zpět do Linyanti, kde je však nucen svojí přerušenou léčbu dokončit. Až teprve v listopadu 1855 může znovu vyrazit, tentokrát k východu. Jeho namáha je odměněna objevením nového divu světa, nádhernými, mohutnými, 109 metrů vysokými vodopády, kterým domorodci říkají „Mosi-Oa-Toenja“, tj. „Burácející Kouč“. Livingstone je ale nazval podle své královny Viktorie.

Výprava pokračuje podél toku Zambezi, kopcovitou krajinou kuřáků konopí Batoků, jejichž náčelníci požadují po Livingstonovi velmi vysoké poplatky. To ho nutí vzdálit se od řeky, aby se vyhnul jejich vesnicím. K Indickému oceánu se dostává až v květnu roku 1856 u města Quélimane a stává se tak prvním vědeckým cestovatelem, který prošel napříč africkou pevninou. V Londýně je také zaslouženě vyznamenán zlatou medailí Královské zeměpisné společnosti a čestnými doktoráty univerzit v Cambridge a v Oxfordu

Poté, co byl Livingstone propuštěn z misijní činnosti a jmenován britským konzulem pro východní Afriku, nechává si zhotovit rozebíratelnou loď, na které se z východoafrického pobřeží vydává proti proudu řeky Zambezi. Jeho bývalí nosiči z kmene Makololů v Tete jsou jeho návratem nadšeni a s radostí se přidávají k výpravě. V listopadu 1858 připlouvají k peřejím Cabora Bassa, odkud musí pokračovat pěšky k severu, kde Livingstone prozkoumal tok řeky Šire. Objevený vodopád, domorodci zvaný „Mamvira“, pojmenovává po britském geologovi Murchisonovi. Po návratu do Tete objevuje v dubnu 1859 na sever odtud jezero Širva a za ním ještě větší jezero Ňasa. Celý rok Livingstone studuje jezero a jeho hornaté okolí, kde žije nesmírně zajímavý kmen Mangandjů (dnešní Malawi).

Od jezera se Livingstone vrací k ústí Zambezi, po sestavení svojí lodi pluje k mysu Delgado a pokračuje proti proudu řeky Rowumy. Kvůli mělčinám pluje v menších člunech co nejvíce do vnitrozemí, je však nucen vrátit se zpět k jezeru Ňasa. Zdejší mu známé vesnice jsou však otrokáři vypáleny a vyliďněny, výpravu navíc postihují hromadná onemocnění. Po smrti několika pomocníků se Livingstone vrací na Zambezi a přes Zanzibar do Anglie. Po čtyřech letech ho však touha po Africe táhne zpět a v dubnu 1866 odplouvá s najatými ozbrojenými muži ze Zanzibaru k ústí řeky Rowumy. Vrací se k jezeru Ňasa, kde se mu však rozutekli nosiči a všude rozšířili zprávu o zavraždění Livingstona loupeživým kmenem Masitů.

Britská královská zeměpisná společnost vyslala expedici vedenou E. D. Youngem, která měla zjistit pravdu. Young sleduje Livingstonovu stopu po Zambezi a Šire až k Murchis-

novým vodopádům. Zde nechá rozložit loď, aby je mohl obejít a po znovu smontování plout dál. Už tady se dozvídá o starším bělochovi, který putuje krajem. Další zprávy, získané u jezera Ňasa, ho přesvědčily, že Livingstone žije, a proto se vrací k ústí Zambezi. Brzy poté přicházejí zprávy i od samotného Livingstonea, který vysvětluje, jak se dostal do země Babisů, objevil jezera Bangweulu a Moreo, jejichž okolí nějakou dobu mapoval.

Od těchto jezer Livingstone pokračuje na sever k jezeru Tanganika, ale kvůli mohutným záplavám se musel vrátit a podniknout tuto cestu později, v letech 1869 až 1871. Tehdy prozkoumal břehy jezera i okolních řek. V té době od něj již delší dobu nedocházely zprávy a vyskytly se tak znovu obavy o jeho život. Vedením americké expedice na záchranu Livingstonea byl pověřen tehdy třicetiletý Henry Morton Stanley, syn chudého rolníka ze severního Walesu, plavčík, voják a nakonec novinář amerického listu New York Herald. V lednu roku 1871 vyráží z města Bagamoyo do afrického vnitrozemí, přes Taboru až k Tanganice. 10. listopadu 1871 se v Ujiji konečně setkává s Livingstonem. Spolu pak podnikají průzkum severního pobřeží jezera až k ústí řeky Sassi. Po souši už pak cestují krajinou Burundů do Magaly, přeplaví se přes jezero Tanganika k ústí řeky Ruzizi a dále putují podél západního břehu jezera, podél pohoří Mitumba. Vracejí se přes jezero zpět na východ do Ujiji, ale Livingstone chce zorganizovat novou expedici do vnitrozemí, aby prozkoumal říční rozvodí. Odcházejí proto do Taboru, kde zatímco Stanley připravuje výpravu, Livingstone dopisuje svůj cestovní deník, který má Stanley spolu s dopisy rodině a přátelům odvézt.

V březnu roku 1872 se spolu loučí a Livingstone se po pěti měsících znovu vrací do nitra kontinentu, aby Afriku studoval a Afričanům pomáhal. Stanley sklízí v Evropě slávu, ale jeho pozdější výpravy do Afriky už nemají za cíl domorodým lidem pomáhat, ale podmanit si je a vykořisťovat. Livingstone cestou k Tanganice onemocní úplavicí, pokračuje však dál. Snad by se uzdravil, kdyby si dopřál pár týdnů klidu, vlhké podnebí okolo jezera a spousta komárů však jeho zdravotní stav ještě zhoršily. Koncem dubna 1873 se již

na nosítkách dostává k jezeru Bangweulu, kde chtěl prozkoumat tok řeky Čambezi, kterou považoval za zdrojnicí Nilu. V šedesáti letech, prolezlý africkými chorobami, bezmocný, ošetřován věrnými služebníky, umírá Livingstone ve svém stanu v noci na 1. máje roku 1873.

Livingstonův nejvěrnější služebník Suzi nechtěl tělo svého milovaného pána ponachat mezi cizími lidmi, a proto se s ostatními rozhodli donést ho až k moři, odkud by mohl být odvezen do své vlasti. Bylo však nutné tělo konzervovat. Jeden ze služebníků kdysi asistoval u zanzibarského lékaře a mohl tedy provést neobvyklý výkon: rozříznout břicho a vyjmout vnitřnosti. Livingstonovo srdce pochovali pod vysokým baobabem, u kterého tábořili, a označili ho patřičným nápisem v angličtině. Zbylé tělo pak bylo nutné vysušit na slunci, což vzhledem k jeho vyhublosti způsobené dlouhou nemocí, netrvalo dlouho. Zabaleny na nosítkách pak Livingstone podnikl svoji poslední africkou cestu. Ale ani ta neproběhla příliš hladce. Místní kmeny by z náboženských důvodů určitě nenechaly přes své území projít výpravu nesoucí mrtvého. Obsah balíku musel být proto přísně tajen a Suzi se snažil vyhýbat vesnicím. Po šesti měsících došla vyčerpaná smuteční výprava do Taboru, kde se setkala se zbytkem expedice vojenského důstojníka Camerona. Posílen některými členy této expedice se pohřební průvod znovu vydává na pochod a v únoru 1874 přichází na pobřeží do Bagamoya. Tato poslední Livingstonova cesta byla dlouhá 2 400 kilometrů a trvala deset měsíců. Livingstonovo tělo zůstalo nějakou dobu v místní kapli, která je dodnes opatřena nápisem: „Zde konečně spočinuly tělesné pozůstatky velkého doktora Davida Livingstonea, když je jeho sluhové v čele se Suzim přenesli z vnitrozemí až na pobřeží Indického oceánu.“

Livingstonovy pozůstatky byly převezeny do Zanzibaru a pak slavnostně do Londýna. Protože však někteří Angličané zpochybňovali pravost těla, byla nařazena soudní pitva, která potvrdila Livingstonovu totožnost podle Ivm silně pohmožděného ramena. Livingstone dnes zasluženě odpočívá po boku

nejslavnějších mužů britských dějin ve Westminsterském opatství. Zde tak definitivně končí pouť historicky největšího „přítele Afriky“, který nejenže zmapoval velkou část jižní a rovníkové Afriky, ale také neúnavně bojoval proti „metle“ afrického lidu, proti otrokářství.

Literatura:

Josef Kandert: *Afrika*. Praha 1984; Jocelyn Murray: *Atlasy civilizací a kultur: Afrika*. Zlín 1994; *Velký slovník naučný*. Praha 1999; Ctibor Votrubec: *Afrika*. Praha 1977.

Eva Šafránková

Slavnostní předání Nomovy africké nakladatelské ceny za rok 2002

poselství prezidentky Nomovy ceny,
paní Sawako Noma

Vážený pane ministře kultury České republiky, Vaše Excellence, vážené dámy a pánové,

s velkou radostí jsme se zhostili úkolu předat dnes již po dvacáté čtvrté Nomovu africkou nakladatelskou cenu.

V letošním roce je Nomova cena udělována v Praze, v rámci veletrhu Svět knihy 2003. Rádi bychom poděkovali pořadatelům veletrhu za to, jak krásné dějiště pro tuto událost zprostředkovali. Nakladatelství Kodansha vydalo již několik knih a článků o Praze, městě s bohatou historií a kulturou, městě zařazeném na seznam světového dědictví UNESCO. Počet japonských turistů cestujících do Prahy je podle všeho na vzestupu a já sama jsem se na jarní návštěvu Prahy velmi těšila. Jisté neodkladné obchodní záležitosti mi však bohužel neumožnily opustit Japonsko.

Ráda bych co nejsrdečněji pogratulovala dr. Hamdi Sakkutovi, letošnímu vítězi. *Arabský román* dr. Sakkuta je obdivuhodným bibliografickým dílem jedinečné hloubky a bude bezesporu dlouhá léta sloužit badatelům v oblasti arabské literatury za autoritativní zdroj informací. Chtěla bych také pogratulovat nakladateli dr. Sakkuta, The American University of Cairo Press, protože skvělý je nejen obsah této knihy, ale také její grafická úprava. Šestidílná práce *Arabský román* vskutku splňuje veškeré předpoklady mistrovského díla.

Dnešní slavnostní předání Nomovy ceny je výsledkem mimořádného pracovního úsilí čle-

nů sekretariátu Nomovy ceny a jejich porotců, kteří si podle mě zaslouhují být z tohoto místa jmenováni: pan Walter Bgoya, předseda z Tanzanie a jeden z nejvýznačnějších a nejrespektovanějších afrických nakladatelů; paní Luli Callinicos, jihoafrická badatelka a historička; dr. Ato Quayson, člen správní rady Pembroke College, University of Cambridge a ředitel Střediska afrických studií; a paní Mary Jay ze Spojeného království, tajemnice řídicího výboru (poroty). Těmto čtyřem členům poroty bych chtěla poděkovat za jejich pracovní nasazení.

Na závěr bych ráda poděkovala všem, kteří v uplynulých dvou desetiletích udílení Nomovy ceny umožnili. Dvacáté století bylo stoletím válek. Když skončilo, všichni jsme k novému století vzhlíželi s nadějí jako k období většího klidu a míru. Přesto se dnes svět potýká s terorismem a dalšími válkami a jeho stabilita je podstatnou měrou narušena. Nakladatelský průmysl může pochopitelně vzkvétat pouze v období míru.

S ohledem na zachování kulturní výměny prostřednictvím publikační činnosti upřímně doufám, že současná válka skončí co nejrychleji a že lidé budou moci znovu užívat radosti čtení a psaní.

Závěrem mi dovoluňte popřát pražskému Světlu knihy 2003 co nejvíce úspěchů.

Noma Sawako
prezident Kodansha Ltd.

Současný Egypt: aspekty arabské a africké kultury projev oceněného autora dr. Hamdi Sakkuta

Považuji si za velkou čest, že jsem byl vybrán za letošního vítěze Nomovy africké nakladatelské ceny. Rád bych poděkoval našim hostitelům, pražskému Světu knihy 2003, za to, že se ujali sponzorství této události a že nám poskytli možnost prezentovat některé z aspektů afrického knižního světa před zdejší veřejností. Můj vděk patří také Americké univerzitě v Káhiře; bez univerzitního vybavení a jejich zaměstnanců by zřejmě tato práce (*Arabský román, bibliografie a kritický úvod*) nikdy nevznikla. A bez pomoci mých kolegů z American University Press by Bibliografie nebyla nikdy přihlášena do soutěže o Nomovu cenu. Poděkování patří jim všem.

Pokud se nemýlím, jsem od jejího založení v roce 1987 druhým držitelem této ceny z arabské země afrického kontinentu. Většinou máme tendenci uvažovat o arabském světě jako o jednotné kulturní entitě, ale Nomova cena mi připomněla, že arabský svět je ve skutečnosti rozdělen do dvou částí: asijské a africké. Položil jsem si tedy následující otázku: vykazují obyvatelé severoafrických arabských států nějaké kulturní charakteristiky, které je spojují se zbytkem Afriky a naopak je odlišují od ostatních arabských zemí? Zjistil jsem ale, že vzhledem ke svým omezeným vědomostem o životě v ostatních afrických zemích nedokážu tuto otázku zodpovědět. Nabízí se mi ovšem možnost posoudit toto téma z perspektivy svých vlastních zkušeností a zeptat se: jsem z kulturního hlediska více Egyptanem nebo Arabem? Či spíše: do jaké míry lze považovat současnou egyptskou kulturu za africkou a arabskou zároveň?

Přestože faraonský Egypt je všeobecně považován za významnou africkou civilizaci, mnozí lidé se podle mých zkušeností domnívají, že se Egypt v průběhu arabského dobývání v 7. století po K. jaksí náhle přetransformo-

val v arabskou zemi. Toto přesvědčení bezesporu pramení především ze skutečnosti, že Egyptané hovoří arabsky; kdyby nebyli bývali přijali arabštinu, byl by dnes možná Egypt považován za nearabskou muslimskou zemi, jak je tomu například v případě Íránu.

Lidé si často neuvědomují, že Arabové představovali v rámci Egypta vždy poměrně nepočetnou menšinu a mnozí z těch, kteří se v zemi usadili, uzavírali manželství s místními obyvateli a adaptovali se na zdejší zvyklosti. Egyptská kultura mezi lidovými vrstvami odolávala a arabština musela čekat na své rozšíření několik set let. Život Egyptanů se pochopitelně následkem arabské nadvlády postupně proměňoval, přičemž nejvýznamnější změnu bezpochyby představovalo přijetí islámu. Přesto se mnozí vědci domnívají, že islám se stal většinovým egyptským náboženstvím až po uplynutí zhruba 700 let. Egyptská interpretace islámu byla ovlivněna místní kulturou a má své vlastní charakteristické rysy.

Kromě rozšíření islámu nebyl podle mého názoru vliv arabské kultury příliš citelný, ovšem se dvěma podstatnými výjimkami. Jednou byl vzrůstající pocit blízkosti s dalšími arabizovanými zeměmi prostřednictvím společně sdílených dějin, jazyka a náboženských tradic. Druhou bylo zrození společné arabské literární kultury. Následkem přijetí jazyka arabských vládců byli středověcí egyptští básníci a spisovatelé podstatnou měrou ovlivněni literárními konvencemi arabské kultury. Jiné vlivy, především vlivy západoevropské, se začaly dostávat do popředí až v moderní době.

Stručně řečeno tedy nepovažuji za přesné, má-li být současná egyptská kultura označována za výhradně arabskou. Egyptská kultura je hybridní a spojuje v sobě středozemské, arabsko-islámské, západoevropské a také africké prvky. Zejména pak lze stále identifikovat prv-

ky faraonsko-afričké, z nichž mohu v rámci současné egyptské kultury nabídnout několik příkladů.

Nikoho jistě nepřekvapí, že se mnohé starodávné tradice podařilo uchovat ve vesnickém a zemědělském prostředí. Egyptské zemědělské metody a nářadí, jak je vidáme zobrazené ve faraónských hrobkách, byly užívány ještě za mého života a začaly být ve větším měřítku nahrazovány moderními postupy a stroji až zhruba v průběhu posledních 20 let. Pro potřeby zemědělství stále ještě používáme egyptský (koptský) kalendář, protože lunární kalendář arabsko-islámský není pro vykonávání sezónních úkolů vhodný. Četbou děl núbijských autorů jsem zjistil, že životní styl v jejich vesnicích se v mnohém podobá životu v Deltě, odkud pocházím, a že mnohá přesvědčení a mnohé pracovní postupy sdílíme s lidmi žijícími v jižnějších oblastech údolí Nilu.

Přežívání egyptských tradic v rurální společnosti je nejpatrnější na roli žen. Křesťanské i muslimské ženy provádějí fyzicky náročnou práci mimo domov, pracují po boku mužů na polích a nosí cihly, maltu a písek pro stavebníky (srovnejme s typickou arabskou muslimkou vázanou na dům). Dokonce i finančně závislé ženy z nižších tříd mohou vlastnit pozemky a rozhodovat o nich a ženy mívají také často v rukou finance celé rodiny. Soudě podle raných arabských zpráv byli tímto arabští novousedlíci značně překvapeni.

Narození dítěte, svatbu a smrt provázají v celém Egyptě tradiční obřady, v dobách raného islámu Arabům neznámé. Ještě dnes je tak například běžné nosit po smrti zesnulému do hrobky jídlo a většina lidí pravidelně navštěvuje hrobky svých příbuzných a modlí se za ně. V údolí Nilu je starým a až donedávna značně rozšířeným zvykem i ženská obřizka. V současnosti se od ní postupně pouští na základě silného tlaku moderních feministických skupin.

Dodnes jsou také dodržovány některé ze starých egyptských svátků, například Shamm al-Nasim, egyptské jarní prázdniny, při kterých rodiny vyjíždějí na piknik do přírody. Muslimští i křesťanští Egyptané také samozřejmě oslavují svátky svých svatých, jak činili už v předkřesťanských dobách.

Mnohé stopy egyptského dědictví se skrývají i v našem každodenním jazyce. Stále tak například užíváme mnohá egyptská a koptská slova v zemědělství a oblasti tradičních stavebních technik. Udrželi jsme si také egyptská dětská slova, sexuální terminologii, nadávky a názvy konkrétních tradičních jídel. Egyptští křesťané navíc užívají koptštinu v náboženském kontextu.

Naše oficiální a profesní instituce se sice v průběhu času velmi změnily, ale stále si zachovávají některé zřetelné faraonské charakteristiky, zejména v podobě centralizovaného a mimořádně byrokratického vládnutí. V platnosti zůstává venkovské zvykové právo a jeho užívání je dokonce podporováno oficiálními místy, přestože znalost jeho procedur se v současnosti pomalu vytrácí. Ať už je současná podoba zákonů a právních postupů inspirována čimkoliv, náš právní systém má podle našeho přesvědčení kořeny v institucích faraonských dob. Toto přesvědčení se odráží i v novém sídle Nejvyššího ústavního soudu, vybudovaném v okázale faraonském stylu. Stejně tak recepty vystavované našimi lékaři stále ještě zdobí stylizované Horovo oko.

Přestože jsem nabídnul jen několik náhodně zvolených příkladů, doufám, že pro ilustraci významu egyptsko-afričských kulturních prvků v egyptském životě postačí. Tyto aspekty se později spojily s prvky arabsko-islámskými a evropskými do podoby současné egyptské kultury. V tomto směru se Egypt nijak výrazně neliší od ostatních zemí užívajících arabštinu, s výjimkou předislámských kulturních charakteristik, které jsou u každé z nich pochopitelně jiné.

Egyptské povědomí o vlastní charakteristické kultuře zesílilo v průběhu egyptského boje za získání nezávislosti na cizí nadvládě a nejvíce pak v průběhu první světové války a po ní. Osmanská říše byla ve válce poražena a s ní skončily také egyptské naděje na tureckou pomoc při vytažení Britů z Egypta. Egyptané si během války navíc připadali zrazeni arabskou revoltou, když mnozí z asijských Arabů stránili v bojích proti Osmanské říši Britům. Egyptanům z řad muslimů i křesťanů tak bylo zřejmé, že při získávání nezávislosti na Británii se budou muset spolehnout jen na své vlastní sí-

ly. Výsledkem jejich boje bylo vyhlášení egyptské nezávislosti v roce 1922 – ve stejném roce, kdy byla objevena Tutanchamónova hrobka. Tato událost významnou měrou posílila hrdost Egyptanů na jejich faraonsko-africkou minulost a spisovatelé a intelektuálové začali volat po literárních dílech a výtvarném umění, které by propůjčilo egyptské osobitosti adekvátní výraz. Například Mukhtarova slavná socha nazvaná „Egyptská renesance“ tak představuje ženu-zemědělkyni, s rukou položenou na rameni probouzející se Sfingy. Spisovatelé ve stejnou dobu vytvářeli novou egyptskou literaturu, ve které využívali evropské literární žánry, jako je román, divadelní hra či povídka, k vyjádření egyptských témat – především témat z oblasti egyptské politiky či společenského života, někdy zasazených do kontextu starého Egypta.

Od čtyřicátých let dvacátého století se Egyptané začali více zajímat o arabské otázky, což vyplývalo z šířících se veřejných sympatií k Palestině, které vedly k založení Arabské ligy a rozvoji arabského nacionalismu v Egyptě. Tato skutečnost se však nijak výrazněji nepodepsala na egyptské literární scéně, ve které podle očekávání pokračoval dominantní trend zájmu o egyptský život. Současná egyptská literatura i kultura obecně si tak zachovala specificky egyptské rysy, přestože jejím výrazovým prostředkem je arabština.

To mě přivádí k další otázce: vykazuje-li současná egyptská literatura konkrétní charakteristické rysy, můžeme z toho vyvozovat, že mezi arabskou literaturou všech africko-arabských zemí dohromady a literaturou zemí asijsko-arabských existují zjevné rozdíly? Zaměřím se na tomto místě na román, který zřejmě odráží místní kulturu lépe než ostatní žánry a který také stojí ve středu zájmu mé knihy. Hned na úvod bych rád poznamenal, že africko-arabský román je na poli romanopisectví v arabštině dominantní, a to jak svou kvalitou, tak množstvím. Z celkového počtu 4 600 arabských románů z celého arabského světa, jejichž studiem jsme se při sestavování *Bibliografie* zabývali, pocházela téměř polovina od egyptských autorů. Srovnáme-li romány afrických Arabů s knihami asijsko-arabských spisovatelů, zřejmě nás nepřekvapí, že všichni ti-

to autoři sdílejí podobné zájmy; patří sem například boj proti cizí okupaci, politický útlak, stejně jako pocit odcizení ve společnosti či feministická témata. Přesto se domnívám, že africko-arabské romány mají tendenci zabývat se tématy, která jsou v románech z asijsko-arabských zemí méně zřetelná. Jmenovitě dávají africko-arabským autorům častěji najevo svůj pozitivní vztah k předislámskému dědictví jejich země a nabízejí realisticky vykreslené obrazy místních tradic, stále ještě přežívajících na vesnicích, v chudším městském prostředí a na poušti.

Přes svou kritiku bídy, pověrčivosti, sociálního bezpráví a zkorumpovanosti místních úřadů zároveň dávají najevo jistou nostalgii ve vztahu k ceněným prvkům tradičního života, jejichž význam ustupuje do pozadí, jako je například rodinná a sousedská solidarita tváří v tvář kritickým situacím a spolupráce mezi jednotlivými náboženskými učením. Núbijští autoři lamentují nad ztrátou své kultury a vesnic, utopených pod nádrží High Dam. Vysoký počet africko-arabských románů zobrazuje společenskou a náboženskou roli, kterou ve vesnickém i městském prostředí sehrála súfijská bratrstva, jejichž význam v současnosti slábne. Některé romány, jako například díla autora al-Kuni z jižní Libye či Egyptana Mahfuze, svědčí o míře ovlivnění spisovatelů súfijským mystickým učením. Z mého pohledu je pak velmi zajímavá skutečnost, že v zásadních románových dílech asijských Arabů se žádný podobný zájem o súfijské dědictví neobjevuje. Zdá se, jakoby toto dědictví ztratilo v současnosti v těchto zemích svůj význam, přestože tu v minulosti byla súfijská filozofie a súfijská bratrstva stejně rozšířena jako v Africe.

Africko-arabský román tak vyjadřuje mnohé aspekty současné místní kultury a podle mého názoru jsme tedy oprávněni k závěru, že jeho charakter se bude v porovnání s romány asijských autorů lišit.

Pokouším se také odpovědět si na otázku, existují-li nějaké literární tradice či charakteristické rysy, které jsou společné arabsky hovořícím zemím severní Afriky a nearabským africkým zemím. Naše vzájemně politické a ekonomické vazby dnes samozřejmě nemohou být nijak zpochybněny, jak dokládá zalo-

žení mnohých institucí a organizací, zastřešovaných Africkou unií. V oblasti literární kultury přesto afričtí Arabové i nadále spíše zdůrazňují naše partnerství se zbytkem arabského světa a na dlouhodobé kulturní kontakty s ostatními africkými národy, datujícími se už od prehistorie, jako bychom zapomínali. Dnes již sice disponujeme velmi populárními společnými sportovními akcemi, jako je například Africký fotbalový pohár, přesto mi nezbyvá než přiznat, že v současném Egyptě nejsme, s výjimkou ostatních států arabsko-afrických, dostatečně obeznámeni s kulturní aktivitou ostatních

afrických zemí. Z tohoto důvodu se v budoucnu těším na větší panafrickou kulturní spolupráci. Mimořádně uspokojivé by pak v budoucnosti bylo zřízení Afrického střediska překladů, které by se zabývalo překládáním významných afrických literárních děl a tím také jejich zpřístupňováním africkým čtenářům na celém kontinentu. Do té doby však dlužíme upřímné poděkování Nomově ceně za to, že podporuje všechny africké země ve snaze vzájemně sdílet své kulturní zkušenosti, a to navzdory našemu rozdílnému etnickému, náboženskému i jazykovému zázemí.

„Skleněný blesk“

Ačkoliv bych býval nemohl uvést žádný rozumný důvod, proč bychom měli opustit pohostinnou náruč Vádi Adžal a strávit část dne a noc v písečném moři Awbáří, než jen romantické pohnutky, přesto se mi podařilo přemluvit arabské spolupracovníky, abychom s naším vozem zamířili mezi vysoké zlatisté duny, rýsující se na modrém nebi jako oblá těla nahých žen. Vjeli jsme do krajiny, kde chybí i pouhý člověčí dotyk. Obklopovalo nás zdánlivě nekonečné, bezbřehé moře písku.

Zastavili jsme při úpatí jedné z dun. Suché zlomené stéblo osamocené trávy se díky rozmarným závanům větru proměnilo v kružítka, jež narýsovalo na písečnou plochu sluneční hodiny. Ostrá čárka stínu vrženého stéblem ukazovala pozdní odpoledne. Rozhodli jsme se dopřát si zasloužený oddech. Náš neúnavný řidič, Mahmúd, připravoval věci nezbytné k přenocování. S nastávajícím večerem poušť vychládá. Rychle jako litinový radiátor. Proto vyhodil z vozu i spací pytle. Kolega, Palestinec Tarek, se přehraboval ve věcech uložených vzadu v landroveru. Chystal potřeby k přípravě čaje. Navzdory tomu, že jsem obřad vaření čaje znal už nazpaměť, znovu jsem se zájmem přihlížel, s jakou vážností i zaujetím k tomuto úkolu přistupuje. Do pestře smaltované konvice nalil z kanystru vodu, přidal do ní tři hrsti cukru a necelou hrst černého čaje. Zapálil oheň na lihovém vaříči, na který postavil konvici, přivedl vodu do varu a nechal ji asi dva-

cet minut pobublávat. Mezitím vložil do malých skleniček po mandli, kterou pak zalil tmavou neprůhlednou tekutinou. Při popíjení horkého osvěžujícího nápoje se zvláštní trpkou příchutí moje zraky, které bloumaly po svahu duny zvedající se nad námi, zahlédly cosi podivného, nepatřičného. Vypadalo to jako větrem vypreparovaný kořen nějakého stromu nebo keře. Ale proboha, kde by se tu vzal keř? Na povrchu neustále se přesypajících dun se přece neuchytí ani tráva, natož nějaká dřevina. Zítřka se na to musím podívat zblízka, umínil jsem si.

Slunce se nořilo do písečného moře a zalévalo je cihlově oranžovou závlahou, která rychle přecházela do syté, karmínově červené. Světla už bylo namálo, a tak jsme se honem uložili k spánku. Brzy nám nad hlavou zářily hvězdy, jak mohou zářit snad jen v poušti. Všude kolem bylo ticho a klid – takový, jaký musel panovat před stvořením světa. Zdálo se, že na celém světě jsme jenom my. Pro městského člověka může být ticho pouště skličující, pro mne to byl silný pozitivní zážitek.

Světlo náhlého rozbrěsku smetlo hvězdy z oblohy. Po skromné snídani jsem vylezl k hraně duny, prozkoumat onu záhadnou věc. Hrabal jsem geologickým kladivem v syčkém bělavém písku, abych podivný útvar obnažil a mohl si ho pořádně prohlédnout. Mělo to tvar asi tři metry dlouhé rozvětvené trubičky, poněkud spirálovitě stočené. Nahore měla tru-

bička průměr necelých pět centimetrů, směrem dolů se průměr zmenšoval až na několik milimetrů. Tloušťku stěny křehké rourky jsem odhadnul na dva milimetry. Po rozklepnutí trubkovitého útvaru jsem zjistil, že na vnitřní straně povrchu je hladká vrstvička tmavošedého skla. Drsná, místy až bradavičnatá vnější stěna prosklené trubičky přecházela do okolního písku. Nebylo pochyb, stál jsem před fulguritem.

Ze všech přírodních skel, co známe, jsou fulgurity (latinsky fulgur = blesk) nejrychleji tvořeným sklem. Jsou to skla vzniklá při úderu blesku do půdy, písku, nebo skály. Vznikají přetavením těchto materiálů a prosklením, když se v těsném sousedství vlastního úderu veškerý materiál vypaří. Písčité fulgurity se vytvářejí v sybkém křemenném písku na pouštích. Jsou poměrně hojné v písčných dunách na Saahaře, zejména v Libyjské poušti. Je to překvapující zjištění. Vždyť věčně prosuněná, vyprahlá poušť, která dnes téměř nezná změny počasí, déšť, sníh, mlhu, krupobití, která málokdy slyší rachot hromu a pocituje úder blesku, nemůže přece být vhodným prostředím pro vznik fulguritů. Skleněné stopy po úderu blesku jsou snad památkami na klimaticky přízni-

vější minulost Sahary. Setkání s těmito „znamenělými blesky“ je pro poutníka z Evropy vzácné a probouzí fantazii.

Člověk se neubrání představě divoké noční bouře, velkolepého přírodního divadla, v němž vzduté obří vlny písčitého moře tvoří kulisy. Diváci obvykle chybějí, písčité pustina není místem vhodným pro osídlení. Sametově černou oblohu křížují oslnivé blesky, v jejichž svitu se na okamžik z temnoty vynořují zsinalé hřbety pískových hor. Hromobití násobené ozvěnou je ohlušující. Řádní živlu vrcholí. Elektrické výboje už neprošlehávají jen mezi nakupenými mraky, ale trestají zemský povrch, v němž zvětčují svoji skleněnou podobu.

Bouře přicházejí samozřejmě i v denní době. Nemnozí očití svědkové vypověděli, že když blesk udeřil nedaleko nich do povrchu duny, zanechal v písku čadící minikráter. Nezapomenutelný zážitek.

(Výňatek z připravované knihy I. Mrázka „LIBYJSKOU SAHAROU po velbloudích stezkách“)

Ivan Mrázek
místopředseda pobočky SPA, Brno

Slavnostní vzpomínka 135. výročí narození arabisty prof. Aloise Musila

Alois Musil se narodil 30. června 1868 v Rychtářově jako syn drobného rolníka. V letech 1887–1891 studoval teologii v Olomouci, kde jej M. Mlčoch nadchnul pro Starý zákon a semitské jazyky. Po přijetí kněžského svěcení v r. 1891 byl kaplanem v Moravské Ostravě. V r. 1893 byl v Olomouci promován doktorem teologie a vzápětí získal od arcibiskupa Kohna studijní volno ke studiu na dominikánské Ecole Biblique v Jeruzalémě. Nenavštěvoval ovšem přednášky, ale procestoval Palestinu, Zajordánii a oblast okolo Mrtvého moře. Když se to arcibiskup Kohn dozvěděl, odňal mu další finanční podporu. Prof. Rudolf Dvořák mu však zařídil stipendium České akademie věd a umožnil mu tak další studijní pobyt v Bejrútu.

Během svých cest se naučil ovládat arabská nářečí jako svou mateřštinu a získal důvěru Arabů. Objevil učenci dlouho hledaný zámek Kusejr Amra ummajovského chálifa Valida II. (+ 744).

V r. 1898 se musel vrátit do vlasti a rok učil náboženství na reálném gymnáziu v Olomouci. Ovšem už k 1. říjnu 1898 se v Olomouci habilitoval v oboru Starý zákon. Se souhlasem arcibiskupa dostal od císařsko-královského ministerstva pro kult a vyučování úkol důkladně se připravit v Anglii na delší expedici do Arábie. Pracoval v institutech a muzeích v Londýně a Cambridgi; pak navštěvoval přednášky Friedricha Delitzsche a Hermanna Gunkela v Berlíně; své znalosti kartografie si rozšířil ve vojenském zeměpisném institutu ve Vídni.

V dubnu r. 1901 byl opět v Zajordání a Nagebu. Malárie ho však donutila k návratu domů. V akademickém roce 1901/1902 přednášel v Olomouci. Už v r. 1902 odjel opět do Orientu a studoval především pozůstatky po Nabatejcích. Vrátil se s bohatými poklady asi 100 nabatejských nápisů, četných řeckých nápisů a náčrtků map. Následovaly roky přednáškové činnosti a přípravy publikací. Kromě vědeckých publikací vyšla řada popularizačních spisů o biblických otázkách v češtině a němčině.

V r. 1904 byla pro něho zřízena mimořádná profesura v Olomouci a r. 1909 byl jmenován řádným profesorem pomocných věd biblických a arabštiny na Vídeňské univerzitě. Jeho věrnost víře církve byla zpochybnována, ale jeho vědecký věhlas a známosti s vysoce postavenými lidmi, mj. s arciknížetem Karlem, způsobil, že všechny útoky se minuly cílem.

Po vzniku Československé republiky byl Musil pověřen vedením Katedry pomocných věd orientalistických a moderní arabštiny na Filozofické fakultě České univerzity v Praze. Po první světové válce nebylo možné vydat výsledky badatelských cest ani v Praze, ani ve Vídni. Prezident Masaryk poradil Musilovi, aby je přeložil do angličtiny a vydal v Americe. Musil cestoval několikrát do Ameriky, aby se zdokonalil v angličtině. V letech 1926–1928 vydala Americká zeměpisná společnost několik svazků *Orientálních výzkumů a studií*.

Za svého působení v Praze zůstal Musil věrný svému kněžství – bydlel u Milosrdných bratří.

Když se r. 1939 přestěhoval k příbuzným do Nového dvora u Českého Šternberka, procitla jeho stará láska k venkovskému životu a sadařství. Radil rolníkům, zasloužil se o melioraci luk a pěstování ovoce, věnoval se výchově ven-

kovské mládeže. V r. 1939 se přestěhoval ke svému synovci do Otryb, kde také 15. 3. 1944 zemřel. (Ještě 12. 3. 1944 sloužil svou poslední mši svatou. M. Slach, Kavalíři pouště 152.) Byl pohřben v kněžském ornátu, při obřadu byl na rakvi mešní kalich (J. Scharbert, *Der Alte Orient und die semitischen Sprachen* an den Hochschulen Böhmens und Mährens von 1848 bis 1945. In: *Sudetendeutsche Traditionen in der Theologie, Ethik und Pädagogik*, München 1983, 49–52).

Touhou po prostotě se vyznačoval i jeho vlastní soukromý život rolnického synka a katolického kněze. Až do své smrti sloužil každodenně mši ve vesnickém kostelíku v Otrybech, vždy časně ráno. Krátce předtím, než vypukla druhá světová válka, ve věku 71 let, psal v dopise synovi svého přítele, který mu oznámil, že má být vysvěcen na kněze: „Snad vám bude na prospěch úryvek z mého vlastního kněžského života. Rozhodl jsem se pro životní dráhu v prázdninách po sextě. Nikdy jsem toho kroku nelitoval, třebaš můj kněžský stav mnohdy překážel a působil velké nesnáze doma i v dalekém světě.“ (L. Kropáček, Alois Musil a islám, In Alois Musil – český vědec světového jména, referáty přednesené na mezinárodní konferenci k 50. výročí úmrtí prof. A. Musila, Praha, 14.–16. října 1994, 14).

Miroslav Slach napsal r. 1944 do obrázkového týdeníku *Ozvěny* vzpomínku: „Odešel šejch Músa ar-Rwejlí, člen nejvyšší muslimské rady v Jeruzalémě, římsko-katolický prelát, konzisatorní rada a kněz, který v sobě usmířil dvě nemohutnější víry lidstva: křesťanství a islám“ (M. Slach, Kavalíři pouště, Praha 2000, 153).

Pavel Ambros
Muzeum Vyškovska

Milostné písně starého Egypta

Pražské nakladatelství Set out připravuje k vydání v roce 2003 české překlady staroegyptských milostných písní, jež pocházejí z Ramessovské doby (1306–1080 př. n. l.)

a jsou zaznamenány hieratickým písmem na papyrech a vápencových úlomcích (ostrakách). Jejich jazykem je tzv. novoegyptština.

Staroegyptské milostné písně, jejichž ži-
voucím jádrem je individuální milostný proží-
tek, jsou velice rozmanité a svěží a vyzařuje
z nich hluboký lidský cit, psychologický po-
střeh a silná láska k přírodě. Kouzlo milost-
ných písní umocňuje jejich prostředí – pohád-
ková krajina na březích Nilu, kde granátovník
promlouvá a ukrývá milence, kde létající
vzácní ptáci pomazání myrhou, kde půvabná
dívka vystupuje po koupeli z vody s červenou
rybičkou v prstech a milý se k ní snaší jako
útočící sokol a kde milenci, jež se vždy oslo-
vují jako „bratr“ a „sestra“, společně uctívají
Zlatou bohyni lásky Hathoru a jí se svěřují se
svým jediným přáním a touhou. Jejich upřím-
ná vyznání vzájemné lásky a zároveň obavy
z odloučení („*Oč je lepší jeden den ve tvém
objetí než sto tisíc dnů kdekoliv jinde na ze-
mi!*“) prokazují nejen věčné radosti, ale
i trampoty zamilovaných.

Milostné písně, které byly určeny k předná-
šení za hudebního doprovodu na slavnostních
hostinách pořádaných v zahradě či ve svátečně
vyzdobeném domě zámožného Egyptana, jsou
přes svou jednoduchost a stručnost nesmírně
působivé a i dnešnímu čtenáři dobře srozumi-
teelné. Jejich kouzlo a svěžest, jež pramení
z hlubokého lidského citu – upřímné vroucí
lásky, jsou dodnes živé.

Kromě milostných písní bude publikace do-
plněna o překlady dalších vrcholných děl
egyptské lyrické tvorby: Chvalozpěvu na Bo-
ha stvořitele, Chvalozpěvu na Nil, Achnatono-
va chvalozpěvu na Slunce a Chvály mudrců
a knih. O přeložených dílech pojedná autor
těchto řádků v předmluvě. Knihu doprovodí
původní kresebné přílohy.

Břetislav Vachala
Společnost česko-arabská

Ibrahim al-Kauní a jeho sentence

Ibrahim al-Kauní (1948) je prvním libyjským
autorem, který dosáhl světové proslulosti. Kro-
mě celé řady románů a sbírek povídek vydal ta-
ké pozoruhodnou knížku s názvem – *Zákony*
(Námús), která je, jako mnoho jeho děl, spoje-
na s dávnou legendou – o bájně, ztracené oáze
Wáw, která se zjevuje jen poutníkům v poušti,
kteří se dostanou na pokraj smrti. Obsahuje „zá-
kony“ této oázy ve formě zhruba 800 moudrých
úvah o životě, které stojí za přečtení. Posuďte
sami:

- Rozumný člověk se hádá sám se sebou, hlu-
pák s druhými.
- Bohatce láká blyštivý luxus mnohem víc
nežli užitek z jeho bohatství.
- Moudrý člověk nevěří ani sám sobě; jak má
pak věřit druhým?
- Mnoho se musíme snažit, abychom si vy-
tvorili jméno, neboť to jediné po nás zůstane.
- Osamělost je v očích lidí malou smrtí.
- Svět je největší psychiatrickou léčebnou je-
nom s tím, že jeho pacienti se pohybují na
svobodě.

- Radost je jediným bohatstvím, které nám
nikdo neukradne, protože ho stejně nikam
neschováme.
- Kdo se straní lidí, nevěří, že jsou zlí.
- Neřest je obchodem ženy, obchod je neřestí muže.
- Samota je přítelem muže. Proč však nemů-
že být přítelem ženy?
- Poušť je ráj, který sice neoplývá vodou, ale
zato svobodou.
- Tajemství moudrosti spočívá v tom, že ten,
kdo ji vyslovil, z ní nic nezíská.
- Poušť nemlčí. Hovoří. To jen my její řeči
nerozumíme.
- Svět je stínem člověka, ale člověk není stí-
nem světa.
- Žena není génius, ale génie vytváří.
- Žena může být prokletím; hloupá žena je
dvojím.
- Peníze jsou jako mořská voda. Kdykoli ji
okusíš, vzroste tvoje žízeň.
- Kdo si neváží svého života, ohrožuje celý svět.

Jaromír Hajský
Společnost česko-arabská

Centrum Al-Jawahiri po roce

Před rokem, dne 25. 7. 2002, vyhlásilo Centrum Al-Jawahiri oficiálně zahájení své činnosti. Slavnosti se zúčastnila řada osobností z oblasti kultury a arabistiky a zpráva o této události proběhla českými a arabskými médii. Společnost česko-arabská velmi úzce s Centrem spolupracuje (připomeňme velmi úspěš-

nou autogramiádu knížky *Příběh básníka ze země královny Bilkís*), protože naprosto sdílí jeho cíle. A tak si přeјme jen další dobrou spolupráci a další úspěšné projekty. Hlavně si však stále připomínejme velikého básníka a jeho nádherné verše o Praze:

Muhammad Mahdí al-Džawáhiri

Vzdechy obdivu

(úryvky)

Na výšínách Prahy postůј, do údolí hled' a s návštěvníky i místními hned si přeјeš znát:

To Ty ses na kráse nesmírné rozložila či se snad na Tobě rozložila ta krása nesmírná?

A samého Stvořitele se pak ptáš zda Jeho dílo po Tobě ještě vůbec něco znamená

Tvé léto je tak nádherné však kdyby nebylo, přijdou další období a stejně libezná

Vždyť deštivá jsi občas a jitřní vláhou oplýváš, jindy bouřlivá a potom zase mírná

Jsi denním sněním panny když v kolébce svého lůžka procitne na svět nevinná

Jedna za druhou tu dávký v zástupech jdou a každá sloky hymnů léta tiše si zpívá

S rozbřeskem se ve vášnivém snu jak kvítka rozpuky a jejich záře je průzračná

V hebouнкém rozpuku své mladosti, jež ve své čisté lásce tolik je vonná

Jen o stopku méně jsou oděny než do čeho naše pramáti Eva byla v ráji oděná

Překlad: Jaromír Hajský

Výběr: Rawa Jassani

Uplynulo pět let od úmrtí Nizára Kabbáního

Před pěti lety, přesně 24. 6. 1998, pořádala Společnost česko-arabská v klubu Lávka vzpomínkovou slavnost na tehdy nedávno zesnulého nejpopulárnějšího arabského lyrika 20. století, Nizára Kabbáního. A dva roky nato pak autogramiádu knížky Jaromíra Hajsského a Vladimíra Komárka *Nizár Kabbání, kniže lyriků, básník pro všechny*, která vyšla v nakladatelství Dar Ibn Rushd. Tím ovšem nepustila velikého básníka ze zřetele. To ani dost dobře nejde. A tak připravuje, ve spolupráci se syrským velvyslanectvím a Centrem Al-Jawahiri, vzpomínkovou slavnost, věnovanou zhudebněným básním velikého Mistra.

-jh-

Naděje Afriky

Letní cesta prezidenta USA do Senegalu, JAR, Botswany, Ugandy a Nigérie vzbudila nemalá očekávání. Analytici zabývající se Afrikou věří, že to nebylo jen přátelské gesto všem afričanům. Byl hlavním tématem návštěvy prezidenta Bushe byl boj proti terorizmu, nešetřil ani sliby na zaslání vysokých částek pro boj proti AIDS, který přirovnal ke „zbrani hromadného ničení“. Projekty boje proti AIDS jsou propracované a zaslát finanční prostředky je asi to nejsnadnější. Proti celosvětovému terorizmu, který má sice stejné „globální“ rysy jako AIDS a asi by našel v Africe vhodné zázemí, chtějí USA bojovat zvýšením prosperity států.

Navíc Bush hodlá zastavit dlouhodobé pustošící občanské války. Jak, to veřejně nenaznačil, protože vyslat vojenské síly do citlivých oblastí Afriky nelze, neboť tam „...USA nemají žádné strategické zájmy, které by přítomnost jednotek ospravedlnily“, nechal se okamžitě slyšet ministr obrany Rumsfeld.

Přes řadu nejasných výroků a slibů vzbudil naději politiků ujištěním, že USA pomohou

nejchudšímu kontinentu z nejhoršího. Věřme, že tato pomoc bude nezištná a bude také příkladem pro mnoho dalších bohatých zemí, jako jsou Švýcarsko, Dánsko, Holandsko atd., a rovněž pro muslimské petrodolarové země, především ze Zálivu.

Znovu se tak ukazuje stará a dějinami prověřená pravda, že chudoba může vést k násilí a ke snaze převzít vládu pod osvědčenými hesly „za lepší budoucnost národa“. Výsledky takových revolucí jsou v řadě případů spíše negativní a pak, následně, jsou obrovské státní prostředky „spotřebovány“ na udržení moci. A do takového nejistého politicko-ekonomického prostředí se po mnoha zkušenostech již nikomu nechce posílat svoje peníze.

Toto si musí jaksi „zvenitř“ uvědomit africké vlády a co nejdříve vytvořit stabilní prostředí. Jinak se skutečně dostanou na okraj zájmu světa, kde teď, dle mínění mnoha ekonomů, bohužel, Afrika je.

Rostislav Tesař
předseda pobočky SPA, Brno

Vzpomínky na mé začátky v geologické expedici v severní Africe

Koho by nelákaly exotické dálky a vábívá Afrika, zejména na severní straně s písčnými dunami Sahary, zdobené tu a tam oázami, palmami a rozeklanými pohořími (na severu pohoří Džuržula), kde kolem se rozprostírá nekonečná samota, ale také i sporadicky fauna i flóra. Za dne mučené tropickým vedrem a v noci týrané chladem. Proto tyto důvody lákají suchozemské Středoevropany, ale i jiné důvody způsobují poznávat a lidská touha nutí všechny milovníky exotické přírody objevovat a pronikat do tajů neprobádaného, a v současnosti chránit před ničením a devastací.

Příroda je nám zdrojem životních potřeb a prostředím, které je také zdrojem podnětů pro vědecké poznání.

Historie severoafrické přírody je zajímavá, zejména Alžírsko – tuto arabskou zemi jsem měl možnost navštívit poprvé v roce 1967 po ukončení těžkých francouzsko-alžírských bojů. Alžířané byli odhodláni vybojovat svoji svobodu z francouzské nadvlády ku prospěchu a svobodě obyvatel své země.

V průběhu mé geologické expedice, po bližším poznání domorodců – Nomádů, Tuaregů, celkové problematiky a spolupracovní-

ků jsem vyvinul zvýšenou snahu o nové poznatky a touhu pomoci této v té době zaostalé zemi, která potřebovala rychlou a velkou pomoc, na což navazovaly kontakty s vedoucími pracovníky v rámci rozsáhlého projektu pro zvelebení země zanedbané během minulých let francouzské kolonialistické nadvlády.

To bylo podmíněno vypracováním závěrečné zprávy: „Industrializace regionu Colomb-Béchar“. Tato zpráva byla podnětem pro detailní zpracování celé studované oblasti a v roce 1981–1982 v rámci Přírodovědecké fakulty Masary-

kovy univerzity v Brně a Vysoké školy báňské v Ostravě obhájena ve formě kandidátské práce.

V roce 1971–1973 jsem byl vylán do Maroka jako vedoucí expedice za účelem spolupráce na řešení vyhledávacího průzkumu molybden-wolframových rud v pohoří regionu Tichka ve Vysokém Atlasu.

Výsledek této práce a výzkumu ve zmíněném regionu bude součástí připravované publikace: „*Maroko – země divů a přírodních krás*“.

Jaromír Kučera

Lesk Atlantidy v tichu Sahary

Dlouhých dvacet let uplynulo od mého prvního setkání s Afrikou. Saharské slunce, nejmocnější z tvůrců vyprahlého světa, oslepující slunce, které mi vzalo nejbližšího přítele, slunce proniklé Atlantany, protože bylo pro lidi i pro zemi neštěstím (Pomponius Mela), toto slunce se mělo stát mým nepřítelem. Nestalo se. Nadále mne připoutává magickou silou svých paprsků v dýmavém jasu rána, v poledne doběla rozžhavenými hroty šípů, zvečera rozlitou rubínovou září.

Ano, vrátil jsem se uhranutý kouzlem Sahary, ale také abych uskutečnil svůj dávný sen – poznat zemi kdysi tak bohatou na zelené pláně se zvěří odpočívající ve stínu stromů lemujících břehy jezer napájených potoky s životadárnou vodou, poznat zemi, jež kypěla životem a stala se tak na dlouhá staletí domovem pro lidi doby kamenné.

V roce 1983 se společně s přítelem – švagrem Petrem Zimmermannem – vydáváme na první cestu, pro nás neznámého kontinentu, do severozápadní části Sahary – Mauritánie.

Tragická nehoda si bohužel vyzádala Petruv život. Následovala dlouhá léta odluky.

Teprve v roce 1995 se uskutečnila druhá výprava. Třetí cestu jsem absolvoval s přáteli Josefem Vlčkem a MVDr. Zdeňkem Lysým na podzim loňského roku. Každá z cest přinesla mnoho barvitých zážitků, zkušeností a nových poznatků. Mohl jsem nyní konfrontovat myšlenky a vize s realitou místa samotného a takto získané výsledky zhmotnit v uspořádání několika výstav. Poslední, instalovaná v galerii „V poschodí“ v knihkupectví Malina ve Vsetíně, s názvem

Lesk Atlantidy v tichu Sahary, nebyla náhodná. Právě toto knihkupectví vydalo již v roce 1999 mou knihu *Atlantida na dosah?* Kniha, ale i výstava vypovídá o mém dlouholetém zájmu i Saharu v kontextu se zaniklou atlantskou kulturou, jejíž základy lokalizují do oblasti Guelb er Richat uprostřed mauritánské Sahary.

Jsem přesvědčený, že Guelb er Richat se svou kryptovulkanickou minulostí a s impozantním kruhovým reliéfem vytvořil výjimečné, neopakovatelné místo, ideální pro založení pravěkého (neolického) města. Města, jehož centrum obíjaly velké kruhové kanály zavlažující úrodnou rovinu vinoucí se kolem něj a v jehož středu tryskaly termální prameny s překrásnými kameny vhodnými k výrobě nástrojů a šperků, bájného města, jehož zdi vítr roznesl po celé zemi, města, jež je dnes kamennou pustinou, ale kde stále cítím tlukot jeho kamenného srdce.

Výstava je dokumentem jak po stránce fotografické, tak i archeologické. Nálezy z období neolitu (staré 6 000–8 000 let) a ze starší doby kamenné – paleolitu (200 000–300 000 let) svědčí o dlouhodobém osídlení těchto míst.

Sahara, svět ticha obkroužený nedozírným horizontem spalovaným žarem slunce, svět krajkovým vyšívaných dun, rozeklaných skalních věží a soutěsek, větrem vyhlazených obřích monolitů, svět střídmosti a svobody, tajuplných očí a písečného prachu, to je Sahara, jak jsem ji poznal.

Miroslav Machala

Africký den v ZŠ v Budišově

Dne 11. 4. 2003 se změnila celá naše škola. Přestalo zvonit a žáci neusedli do svých lavic. Škola se proměnila v pracovní naučné dílny. Tématem dílen byla Afrika. Její zeměpisné vlastnosti, fyzikální a matematické jedinečnosti egyptských pyramid, historické vnímání přírodních náboženství afrických kmenů, přírodovědné znalosti o fauně a flóře Afriky, výtvarné zpracování jejich neobvyklých přírodních krás, pečení placek, tisk na textil s africkými motivy, literární práce zaměřené na africkou tematiku, keramické dílny, hudební dílny, kde se bubnovalo a zpívalo, dílna motivována líčením a oblékáním domorodých kmenů. V neposlední řadě byla dílna sádrových masek kmene Masaiů. Týden před realizací celého projektu se začali žáci, kromě první a druhé třídy, zapisovat a rozdělovat do dílen podle svých zájmů a schopností. Na prvním stupni bylo šest dílen, na druhém dvanáct.

Každý učitel nabízel žákům dílnu, kterou si vytvořil na základě svých zálib a profesní orientace. Dvě keramické dílny si vzali na starost učitelé, kteří vedou na škole keramický kroužek. Tři dílny vedli hosté. Dílnu sádrových masek měla paní Jana Pavlíčková, která s obdivuhodným nasazením sbírala materiály a texty, kterými ji vyšperkovala. Sádrové odlitky masek Masaiů slavily velký obdiv a úspěch. K vidění byla velká plastická mapa Afriky.

Dílny trvaly přes jednu hodinu. Děti pracovaly s velkou chutí a výsledkem jejich snažení byla zajímavá výtvarná dílka jako např. keramická zvířátka, sádrové masky, náhrdelníky

z těstovin, tisky, obrázky, totemy a také výborné placky, které voněly po celé škole. Všechny výrobky byly po ukončení dopoledního programu vystaveny v předšálí školy. O zájmu účastnit se projektového vyučování v praxi svědčí i návštěva učitelů z okolních škol.

Ve 14 hod. proběhla beseda s Ing. Rostislavem Tesařem a jeho hosty, geologem a spisovatelem dr. Ivanem Mrázkem a africkými studenty, studujícími u nás. Zvláště milé bylo vyprávění studentů, kteří lámavou češtinou seznamovali se zvyklostmi a etnickými zajímavostmi té země, ze které pocházeli. Jak účinkující, tak všechny ostatní překvapila závěrečná autogramiáda.

Celý program vyvrcholil recesním vystoupením divadelní skupiny „KLI-MO-PO“ a afrodiskotékou (aparaturu zapůjčil pan Ivoš Jindra, hudbu vybíral a u mixážního pultu stál Josef Šabacký), v jejímž průběhu byla zvolena Miss Africa. Spontánní reakce dětí jen podtrhly úspěšnost celého Afrického dne.

Celý tento zdařilý den by nebyl možný bez ředitelství školy, které bylo přístupné k „učení jinak“, poděkování patří i Ing. Rostislavu Tesařovi, který nabídl i finanční spoluúčast na celé akci, a v neposlední řadě lze vysoko ocenit práci všech učitelů a hostů, kteří svým aktivním přístupem k celému projektu přispěli k takto rozsáhlé akci. Poděkování patří i dětem, které s nasazením sobě vlastním vytvořily skvělé klima při všech akcích uskutečňovaných během celého dne.

Jana Smrčková

Africký den v brněnské ZOO

Touha po poznávání cizích krajů je člověku vlastní již od dětství a Afrika hraje v těchto cestovatelských snech roli výjimečnou. Když se za mých školních let některý žáček zasnul a nevnímal vyučování, prohlásila o něm sou-družka učitelka že „bloumá po Africe“. Pro mnoho dětí i dospělých sice často vše zůstane u cestování v představách, ale i to je zážitek. I když brněnská pobočka SPA nemohla nabídnout reálnou cestu na černý kontinent, přinesla brněnské veřejnosti takovou možnost setkání s ním, která byla rozhodně něčím víc než pouhou cestou prstem po mapě. Africký den, uspořádaný 10. května ve spolupráci se ZOO v Brně, přiblížil Afriku jak slovem, tak obrazem a hudbou. Opravdovost dodávali tomuto setkání afričtí studenti, kteří byli ochotni vyprávět a besedovat o svých zemích, fundovaně přiblížil Afriku dr. Ivan Mrázek, v jehož slovech se promítala celá mnohostrannost afrického života a umění. Malý knižní bazar nabídl zájemcům literaturu přibližující africký a arab-

ský svět. Umění navíc zastupovaly africké bubny skupiny TUBABU a vnesly tak na podium „U velblouda“ pravou africkou atmosféru. Děti nebyly kolem podia pouze pasivními posluchači – byly pro ně připraveny papíry, tužky, křídly a pastelky; každý namaloval svoje nejznámější nebo nejoblíbenější africké zvíře či zvířátko. Je jasné, že se nejčastěji na tomto žebříčku popularity objevoval slon, opice, žirafa, ale také krokodýl, pár plameňáků a celé stádo velbloudů. Cena, kterou dostal každý malíř, nebyla závislá ani na velikosti zvířete, ani na výtvarném pojetí.

Krom poděkování paní Mgr. Vitulové z brněnské ZOO, která akci celý den uváděla, je nutno poděkovat i všem africkým kouzelníkům a šamanům, kteří se postarali po celý Africký den o krásné počasí, jako stvořené pro takové setkání. Dobrý ohlas této akce vyzývá k tomu, aby byla příležitostně zopakována.

-mk-

Dny Orientu v Praze

Ve dnech 6.–8. června 2003 uspořádala Společnost česko-arabská ve spolupráci s Náprstkovým muzeem asijských, afrických a amerických kultur v Praze v prostorách muzea kulturně společenskou akci nazvanou *Dny Orientu*. Nabídkou dárkového zboží, občerstvení, čajů a koření ze všech koutů světa, například z Egypta, Sýrie, Libye, Turecka, Tunisu, Maroka, Kamerunu či Thajska tak navázala na tradici předvánočních Orientálních trhů.

Tentokrát organizátoři plně využili také venkovní prostory nádvoří a zahrady muzea, které umožnily značně obohatit kulturní program, doprovázející prodejní trhy. Návštěvníci mohli shlédnout vystoupení profesionální divadelní skupiny orientálního a břišního tance JAMRA, doplněné stručným výkladem o historii a symbolice břišního tance. V zahradě

proběhlo i vystoupení známé hudební skupiny Zerjáb, která své posluchače upoutala klasikou i současnou arabskou hudbou.

Během sobotního odpoledne se ve velkém sále konaly dvě přednášky. V první z nich, nazvané *České archeologické výzkumy v Egyptě*, seznámil náš přední egyptolog doc. Břetislav Vachala veřejnost s nejnovějšími výsledky výzkumných prací českých odborníků v Egyptě. Svůj výklad doplnil čtyřmi diapozitivy, které odhalují mnohdy dobrodružný průběh vědeckých výzkumů, ale především ilustrují množství cenných nových poznatků, k nimž naši vědci při své práci dospěli a které jim přináší světové renomé.

Následující přednáška Viktora Černého, PhD. *Lidé z pohorí Mandara* v severním Kamerunu, doprovázená diapozitivy a filmem *Pohřební*

rituály kmene Fali zprostředkovala pohled na dosud živé zvyky, tradice a rituály dodržované lidmi jednoho z kmenů v oblasti afrického Sahelu. Účelem, pro který jsou prováděny, je zajistit, aby duch zemřelého člověka, uctívaného jako starší kmene, i do budoucna svůj kmen ochraňoval, zachoval mu svou přízeň a působil v jeho prospěch. Uvedený film podrobně dokumentoval postup a jednotlivé čas-

ti těchto rituálních úkonů, pro nás zcela neznámých.

Organizátorům se podařilo připravit skutečně zajímavý a pestrý program a zájem veřejnosti o Dny Orientu dosvědčuje, že česká společnost zvolna začíná nacházet cestu k mimoevropským kulturám a projevovat zájem o poznávání jejich zvyků a obyčejů.

-no-

Koncert pro Alžírsko

V prvních dnech měsíce června se v Alžírsku, v provincii Búmidrís, v několika vlnách zachvěla země. Ničivé zemětřesení po sobě zanechalo více než 2 262 mrtvých, 10 000 raněných a několik desítek tisíc přišlo o všechno a muselo být ubytováno ve stanových táborech.

Jako výraz solidarity s obyvateli Búmidrís uspořádalo Divadlo na voru a Palác Akropolis Koncert pro Alžírsko, jehož výtěžek byl věnován na pomoc obětem zemětřesení (konto „Seisme Alger/Boumerdes“, COB účet č.: 184.864/0300). Koncert se uskutečnil ve spolupráci s alžírským velvyslanectvím v Praze, s podporou Sdružení ANO pro Evropu, Multikulturního centra, festivalu Tvůrčí Afrika, arabských zastupitelských úřadů v Praze, našich Společností a dalších institucí.

Koncert byl výrazem přátelství jednoho z národů Evropy národu žijícímu na druhém břehu Středozemního moře a příležitostí k setkání českých a alžírských umělců žijících v Praze.

V Paláci Akropolis na Žižkově se vedle nejvyšších představitelů zastupitelských úřadů arabských zemí a zástupců různých institucí sešli především mladí lidé se zájmem o arabskou kulturu, kteří přispěli k úspěchu večera. V programu moderovaném Chantal Poullein-Polívkovou vystoupili hudební skupiny Gotthart, Daryl Green, Traband, dále vystoupili Přemysl Rut, Eva Henychová, Divadlo na voru. S ohromným ohlasem předvedli orientální tance tenčnice ze Studia Aisha, v závěru roztančila sál skupina Zeriab, závěr patřil mladým a orientální diskotéce.

-mh-

Afrika dětskýma očima 2003

V roce 2003 bylo do výtvarné a literární soutěže přihlášeno celkem 314 prací z různých krajů republiky. Nejvíce byla zastoupena věková kategorie 8 až 12 let – celkem 257 prací. Již tradičně byly přihlášené práce na vysoké úrovni a bylo nesnadné vybrat několik nejlepších. V letošním roce přihlásila Základní škola v Krumvíři do soutěže soubor textilních prací, který dostal vzácné ocenění. Práce malých výtvarníků z Krum-

víře se staly součástí letních oděvů inspirovaných Afrikou, které byly předvedeny na módní přehlídce v pražském Mánesu v sobotu 5. července. Oděvy, na kterých byly použity výtvarné motivy dětí od 8–10 let, získaly ocenění publika. Lněná textilie se zde prolínala s jinými textilními materiály, jako je samet nebo moderní pružné textilie. Každý předvedený oděv byl zajímavým originálem.

Seznam oceněných prací v roce 2003

školy

Lukáš Michna, Krumvív
 Štěpánka Trtková, Písek
 Adéla Mandátová, Tuchořice
 Jana Šrajerová, Tuchořice
 Veronika Šandová, Tuchořice
 Petr Bartoň, Písek
 Dana Čtveráková, Písek
 Michaela Čtveráková, Písek
 Tomáš Novák, Písek
 Jan Vávra, Písek
 Dana Prokopová, Krumvív
 David Gajdoš, Písek
 Jiří Křížek, Písek
 Helena Vaněčková, Pardubice
 Klára Samková, Praha 9
 Petr Santoš, Jilemnice

Zvláštní ocenění za textilní tvorbu

získává skupina žáků ze ZŠ Krumvív, 691 73

Petra Foretníková
 Martina Kadlecová
 Nicol Zvoníčková
 Josef Rudnický
 Ljudmila Seleznová
 Marina Dvořáková
 Jana Hrabálková

jednotlivci

Pavel Malý, Klatovy
 Sabina Hartlová, Tuklaty
 Monika Záleská, Zlín
 Šimon Záhořík, Mladá Boleslav

Jana Jiroušková

Irácký večer

Irácký klub v České republice uspořádal dne 12. 7. 2003 v Národním domě na Vinohradech slavnostní večer u příležitosti 45. výročí založení Irácké republiky (revoluce 14. července 1958) a svržení diktatury v Iráku. Oslav se zúčastnili členové irácké komunity z České republiky a Holandska, zástupci Společnosti česko-arabské a představitel mírových hnutí.

Projevy k této příležitosti přednesli – předseda Iráckého klubu p. Chálíd al-Álí, zástupkyně International Peace Movement pí. Arie

Farnam, představitel mandejské náboženské obce v Holandsku p. Samír as-Sám, zástupce SČA Ing. Jaromír Hajský a zástupce České mírové společnosti p. Sobotka. Poté následoval hudební program s tancem, v němž vystoupil zpěvák Dijár Wahabí, a pak už jen volná zábava až do večerních hodin.

Iráckému lidu nelze než popřát slovy velkého Čecha Jana Amose Komenského: Ať se tvá ztracená vláda věcí tvých zpět zas k tobě navrátí, ó lide irácký!

-jh-

Životní jubileum Lenky Adamcové

Přední česká afrikanistka PhDr. Lenka Adamcová, CSc., vědecká pracovnice a vysokoškolská učitelka, se dožívá 18. srpna 2003 kulatého životního jubilea. Rodačka z východočeských Kuklen u Hradce Králové patří mezi mladou generaci československých afrikanistů 70. let XX. století. Diplomovou práci „Mezinárodní ekonomická integrace franko-

fonních zemí Afriky“, obhájila na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v roce 1977. Kandidátskou disertaci „Etiopie, Angola, Mozambik. Otázky socialistické orientace a hospodářská spolupráce s ČSSR“ pak obhájila v roce 1985 v Ekonomickém ústavu ČSAV v Praze.

Jubilantka absolvovala bohatou vědeckou i pedagogickou praxi. V letech 1977–1979

pracovala v odboru ekonomiky rozvojových zemí Ekonomického ústavu ČSAV. Následující období let 1979–1990 bylo věnováno vědecké práci v africkém oddělení Orientálního ústavu ČSAV v Praze. Od roku 1992 dr. Lenka Adamcová, CSc. přednáší na Katedře světové ekonomiky Fakulty mezinárodních vztahů VŠE v Praze se specializací na ekonomické vztahy Evropské unie a rozvojových zemí. Velmi bohatá je její publikační činnost.

Z řady jejích prací uvedme alespoň několik titulů: Hospodářská spolupráce ČSSR s Etiopií, Angolou a Mozambikem (Praha 1987), The North-South Relationship and Economies in Transition (Praha 1994), Vnější ekonomické vztahy Evropské unie s rozvojovými zeměmi (Praha 1998), Regionální ekonomická integrace v Asii, Africe a Latinské Americe (spolu s I. Gombalou, Praha 2001), Rozvojový svět ve světové ekonomice v 90. letech – po-

stavení, hlavní rozvojové regiony a regionální ekonomická integrace (Praha 2000).

V 80. a 90. letech jubilující afrikanistka absolvovala řadu zahraničních vědeckých stáží v Rusku, ve Francii a v Belgii.

Doktorka Lenka Adamcová je členkou České společnosti ekonomické, České společnosti orientalistické, členka předsednictva Společnosti přátel Afriky. Svoji poctivou prací, srdečnou upřímností a lidskou poctivostí si získala sympatie jak mezi svými studenty, tak i mezi svými kolegy, kteří si váží jejich vědeckých i lidských kvalit. Naši jubilantce se sluší popřát k jejímu životnímu výročí především pevné zdraví a další nové významné úspěchy v afrikanistice na poli vědeckém i pedagogickém. Mnoga ljeta, živijó!

Josef Poláček
Společnost přátel Afriky

K šedesátinám Josefa Kanderta

narozen 22. 7. 1943 v Praze

1961–1966 studium afrikanistiky,

etnografie a folkloristiky na FF UK

1967 – PhDr.

od r. 1969 vědeckým pracovníkem Národního muzea – Náprstkova muzea

r. 1970 – CSc.

r. 1996 – docent UK

r. 1998 – vedoucí

Katedry sociologie na FSV UK

Doc. PhDr. Josef Kandert, CSc., náš přední afrikanista, letos oslavuje šedesáté narozeniny. Afrikanistiku si jako svoji specializaci v rámci etnologického studia zvolil před více než čtyřiceti lety a této orientaci zůstal věrný až do dnešní doby, přestože jeho vědecké pole působnosti je mnohem širší. O formování prvotního Kandertova zájmu o afrikanistiku na počátku šedesátých let se zasloužili etnolog – afrikanista Ladislav Holý (1933–1998), etnolog Milan Stuchlík (1932–1980) a indolog, afrikanista Erich Herold (1928–1988). Tehdy Kandert nastoupil jako čerstvý maturant na praxi do Náprstkova muzea asijských, afric-

kých a amerických kultur a pouto k této instituci, respektive k jejím sbírkám už nadále nepřerušil. Na filozofické fakultě se Kandertovými učiteli afrikanistiky stali Karel Petráček (1926–1987), Ivan Hrbek (1923–1993) a Petr Zima (1933), u něhož se mimo jiné zabýval studiem Hausštiny. Roku 1966 ukončil studia na FF UK diplomovou prací v oboru afrikanistiky: *Význam matrilineárních pokrevně příbuzenských skupin pro soudržnost bilineárních společností*, která zároveň splnila kritéria dizertační práce pro titul PhDr. Po obhajobě kandidátské práce, ve které tentokrát vycházel ze svého etnologického výzkumu současné slovenské vesnice, se Kandert stal vědeckým pracovníkem a kurátorem afrických sbírek Náprstkova muzea a od r. 1974 vedoucím etnografického oddělení. V letech 1973–1974 strávil čtyřměsíční studijní cestu v Nigérii, krátkodobější zahraniční pobyty uskutečnil v říjnu 1975 ve Velké Británii, v říjnu 1976 v Chicagu, USA a v prosinci 1977 v Portugalsku. Své odborné znalosti a nabyté zkušenosti pak uplatnil při vedení cyklu přednášek *Kapitoly z obecné etnografie*, který v letech

1977–1980 probíhal, kvůli „normalizačnímu nezájmu“ univerzitních kruhů, pod hlavičkou Lidové Univerzity na půdě Náprstkova muzea. Své rozsáhlé afrikanistické vědomosti shrnul v 80. letech ve scénáři pro novou expozici Afriky (bohužel stále z prostorových důvodů neuskutečněnou) a navíc v obsáhlé monografii *Afrika* vydané v nakladatelství Mladá Fronta roku 1984. V roce 1987 odjel na studijní a přednáškový pobyt do USA na University of Massachusetts v Amherstu za podpory Fulbrigtovy nadace a v roce 1991 působil v Cambridge ve Velké Británii. Návaznost na tyto zkušenosti v zahraničí a také nové koncepce

univerzitní výuky v důsledku celkové změny politického klimatu v 90. letech vedly Josefa Kanderta k intenzivní orientaci na pedagogickou činnost na Karlově Univerzitě (Katedra afrikanistiky FF UK, Katedra etnologie FF UK, Katedra sociologie FSV UK) i na Zápaadočeské Univerzitě v Plzni. Vysokoškolská výuka nakonec v jeho profesní činnosti převážila, přesto však Josef Kandert i nadále zůstává v úzkém kontaktu s Náprstkovým muzeem jako vědecký kurátor afrických sbírek. Jeho bohatá výstavní a publikační i přednášková činnost na poli afrikanistiky svědčí o jeho intenzivní přínosné práci v tomto oboru.

Výběr z prací

Monografie a kapitoly v monografiích

Social Stratification of the Zande. In: Social Stratification in tribal Africa (L. Holý + M. Stuchlík eds.), Praha 1968, 97–130.
 Folk Pottery of Nigeria. Annals of the Náprstek Museum 7/1974, 194 str.
 Zande. In: The Early State (H. Claessen and P. Skalník eds.), Hague 1978, 511–529.
 Afrika. Praha 1984, 374 str.
 Tradition of Metal-casting in Eastern Nigeria and Western Cameroon between 1840 and 1940. Annals of the Náprstek Museum 17/1990, 7–111.
 The Culture and Society in South Africa of 1870s and 1880s – Views and Considerations of Dr. Emil Holub. Prague 1997, 140 pp., ISBN 80-7037-036-4.

Scénáře výstav

Nigérijská keramika. (Scénář výstavy), Náprstkovo muzeum (dále jen NpM) Praha 1971, 11 str.
 Afrika. (Scénář stálé expozice), NpM Praha 1980.
 Kultura a umění západní Nigérie. (Libreto a scénář výstavy), NpM Praha 1985, 49 str.
 Africké hračky. (Scénář výstavy), Galéria hl. m. Bratislavy, 1989, 16 str.
 Podoby mytických hrdinů. (Scénář výstavy + text pro novináře – spolu se St. Novotným), NpM Praha od 26. 11. 1992 do 28. 2. 1993,

Africký ornament a tvar. (Scénář výstavy), NpM Praha 1993, 21 str.
 Žena v domácnosti a muž na lovu či naopak. (Scénář výstavy), NpM Praha 1994, 15 str.
 Moderní Nigérijské umění. (Scénář výstavy), NpM Praha 1994, 18 str.
 Islámský svět. (Scénář výstavy), Antropos, Moravské Muzeum, Brno 1995, 54 str.
 Jižní Afrika z cestopisného deníku Emila Holuba – akvarely a kresby. (Scénář výstavy), NpM Praha 1996, 20 str. (V roce 1997 vystaveno v Lounech).
 Minulost afrických válečníků. (Scénář výstavy), NpM Praha 1996, 44 str. (V roce 1997 vystaveno také v Šumperku a Prostějově, 1998 v Blovicích).
 Africa through the Eyes of Czech Travellers. (spolu s M. Seckou). Putovní výstava MZV, 26 str., Praha 1997.
 František Vladimír Foit. Výstava v MZM – Antropos, od IV. 97 do IX. 97, scénář – 15 str. rkp.

Projekty

Materiální kultura obyvatel Kilimandžara. (Ústavní úkol – obhájený), Národní muzeum Praha 1977, 40 str.
 Bronzoliectví v povodí řeky Benue. (Část státního úkolu ÚEF ČSAV v Praze – obhájený), Národní muzeum Praha 1985, 10 str.

Kateřina Klápšová
Náprstkovo muzeum

*Předsednictvo Společnosti přátel Afriky
se přidává ke gratulantům a přeje
paní Lence Adamcové
a panu Josefu Kandertovi
hodně zdraví, pracovního elánu
a životní pohody do dalších let.*

Vzpomínka na prof. Šerého

Když jsme v dubnu blahopřáli profesoru Vladimíru Šerému při příležitosti jeho významného životního jubilea, netušili jsme, že se s oslavencem setkáváme naposled. Naopak, všechny nás potěšila optimisticky laděná vzpomínka uveřejněná v druhém čísle Bulletinu Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské.

Profesor Šerý však nečekaně zemřel 3. července 2003 a nám zůstaly jen vzpomínky.

Vzpomínáme na pravidelná setkání, v poslední době nejčastěji v Centru cestovní medicíny. Tam měl stále možnost uplatňovat ve spolupráci s dalšími odborníky své výjimečné znalosti zdravotních problémů neevropských zemí. Znalosti, které začal shromažďovat již několik let po promoci a které později soustavně rozšiřoval v řadě států, kde působil. Znalosti, které se svými spolupracovníky postupně ukládal do přehledných publikací, počínaje několikadílnými skripty přes knihy Lékařství v tropech a subtropích (1984) a Lexikon cestovní medicíny (1996) až k poslednímu vydání publikace Tropicá a cestovní medicína (1998).

Vzpomínáme na zcela neobvyklý soubor diplomů a vyznamenání na stěně pracovny prof. Šerého. Vyznamenání, která jednoznačně dokazují úspěšnou práci zesnulého na nejrůznějších místech světa. A nejenom dokazují, ale jsou také svědectvím toho, jak vysoce byla jeho práce ceněna.

Vzpomínáme na organizování řady odborných a vědeckých akcí vyžadujících zcela mimořádné pracovní nasazení. Již vysoká účast zájemců svědčila o aktuálnosti probírané tematiky. Připomeňme si například Conference on Medical Geography and Ethnography with International Participation (1991) nebo Konferenci o zdravotních problémech Afriky s mezinárodní účastí (1998).

Vzpomínáme-li ale na odbornou, vědeckou, pedagogickou a organizační práci profesora Šerého, nesmějí upadnout do zapomnění jeho osobní vlastnosti – laskavost a ochota a současně skromnost. Ty k němu dovedly připoutat každého, kdo se s ním setkal.

**Předsednictvo
Společnosti přátel Afriky**

Za Klárou Jernekovou

Zemřela herečka Národního divadla Klára Jerneková.

V r. 1998 jsem ji poprosil, zda by nevystoupila na vzpomínkové slavnosti za Nizára Kabbáního. Ochetně souhlasila a na můj dotaz na honorář se jen mile usmála: „Ale copak bych od Vás mohla chtít?“ Básně pečlivě nastudovala, vyžádala si také konzultaci a přestože byla nepochybně zvyklá na mnohem početnější a významnější publikum, přišla perfektně připravená. Svým nádherným přednesem vehnala slzy do očí mnohých českých žen. Na autogramiádě v r. 2000 už tak jistě nepůsobila. Prožívala totiž obrovské životní trauma – roz-

chod s Národním divadlem, kde vystupovala od r. 1966. Se slzami v očích se mi s tím svěřila. Pak jsem ji ještě jednou navštívil v jejím krásném bytě, ale potom se odmlčela nadobro. Dost možná, že tato osobní tragédie přerostla u této nesmírně citlivé, křehké bytosti v dlouhou, fatální chorobu. Navždy však pro nás zůstala princeznou Pampeliškou a nezapomenutelnou recitátorkou Nizára Kabbáního.

A tak vás všechny prosím, věnujte paní Kláře Jernekové tichou vzpomínku.

Velmi vám děkuji.

Jaromír Hajský
Společnost česko-arabská

Recenze

Svátek na zemi. Moderní libyjské povídky. Vybral, uspořádal a přeložil Jaromír Hajský. Ilustrace J. Bičovská. Nakladatelství Dar Ibn Rushd, Praha 2003. ISBN 80-86149-41-2.

Každý, kdo se zabývá moderní arabskou literaturou a sleduje, kterým oblastem arabského světa se v tomto ohledu věnuje zájem a pozornost – ať již jde o odborné monografie a studie, referáty na vědeckých sympoziích, populárně vědecké práce či o překlady, musí konstatovat, že moderní libyjská literatura byla doposud – až na vzácné výjimky – přehlížena a že se o ní ví i v kruzích arabistů velice málo. V této souvislosti je třeba uvést publikaci zesnulého Svetozára Pantůčka „Literatury severní Afriky“ – Alžírsko, Tunisko, Maroko, Libye (Panorama 1978), v níž autor nastínil podle dostupného materiálu vývoj libyjské literatury.

Jaromír Hajský, původním vzděláním a povoláním ekonom, ale srdcem arabista, strávil služebně více než deset let v arabských zemích severní Afriky, převážně v Libyi. Začal intenzivně studovat arabštinu a – jak je uvedeno na obálce knihy – „k překladům krásné literatury se dopracoval láskou k jazyku a k teritoriu“. Lze bez nadsázky říci, že teprve na tomto poli našel pravý smysl svého životního snažení. Knižně již vydal výbor z veršů známého syrského básníka Nizára Kabbáního (Dar Ibn Rush, 2000) a z díla jemenského básníka a dramatika Muhammada aš-Šarafího (nakladatelství Babylon, 2002). Především však je třeba zdůraznit, že Hajský je našim jediným znalcem moderní libyjské literatury. Během svého pobytu v Libyi sledoval pozorně kulturní a literární dění v této zemi, seznámil se a stýkal se s řadou libyjských spisovatelů a s některými navázal trvalé přátelství. Získal tak velmi mnoho cenného materiálu, kterého jistě využije v dalších svých publikacích.

Do sbírky *Svátek na zemi* pojal povídky čtyř libyjských prozaiků – Abdalláha al-Gweirího,

Alího Mustafy al-Misrátiho, Ahmada ibrahíma al-Fakíha a Ibráhíma al-Kauního. Každý z těchto li-te-rátů je zastoupen čtyřmi povídkami.

Tvorbu *al-Gweirího* (1930–1994), dnes již klasika libyjské literatury, Hajský výstižně charakterizuje jako lidství bez zbytečných slov. Al-Gweirí líčí výjevy ze života těch nejprostších lidí, kteří těžce zápasí, aby uhájili holou existenci, a jejichž údělem je často ztratit ty, které nejvíce milují (Muž a holubice, Ten úsměv nikdy nezemře). Jsou to lidé vréleho srdce, „kteří krásu života umí vnímat i přes slzy“ a neztrácejí naději.

Al-Misráti (1926), univerzitní profesor, je významná osobnost libyjského kulturního života. Vypráví poutavě neobyčejné lidské osudy. Krutý paradox je námětem povídky Muž, který zemřel dvakrát, inspirované obdobím boje libyjských vlastenců proti italským fašistům. Autor také reflektuje pozoruhodná setkání a zážitky ze svých cest po Evropě (Motýlkářka, Abdalkarím pod mostem). Podivuhodný životní příběh líčí povídka Angličanka na včelím vrchu.

Také *al-Fakíh* (1942), romanopisec a povídkář, je známá osobnost kulturního života v Libyi. Citlivý člověk s velikou dávkou představitelství, který podněty okolního světa introvertně „zpracovává“ v hlubinách svého nitra. V povídce Muž, který v životě neviděl řeku popisuje duševní pochody člověka, kterého zcela ovládla myšlenka, že „život se prostě nedá žít, není-li v něm řeka“. Bizardního zážitku se dostane jeho hrdinovi v povídce Maškarní ples. Abdalláh v povídce Tuto noc mě miluj dochází k trpkému poznání, že Bůh dává mládí a lásku jako svůj největší dar a že on odmítáním tohoto daru ve jménu ctnosti zabil svá nejlepší léta. Mistrně napsaná povídka Smrt mravence má autorovo motto „Satira na lidi ku chvále mravenců.“

Suverénním literárním stylem vynikají povídky *al-Kauního* (1948), jehož díla již byla přeložena do řady jazyků. Přestože si zvolil

dobrovolný exil v Evropě, ve skutečnosti žije svůj život v poušti, která je výlučným tématem jeho děl. Zde se odehrávají dramatické události povídky Ta veliká oáza zní zpěvem, vracející se do doby italské vyhlazovací války proti Libyi. Symbolický ráz má lyrické vyprávění Posvátný pták aneb keř čilimníku. Hodnotám života pouště se zpronevěří hrdinové povídky Gazely a draze za to zaplatí. Volnou kompoziční výstavbu má povídka Klec s autentickými obrazy tvrdých životních podmínek v poušti.

Jaromír Hajský zde znovu osvědčil svůj překladatelský talent a vytříbený literární cit. Přeložené povídky i jeho poutavě napsané úvody k jednotlivým autorům mají vysokou stylistickou úroveň. Zájemce o moderní arabskou literaturu jistě potěší, že připravuje další tituly, mj. výběr z povídek egyptského spisovatele a nositele Nobelovy ceny za literaturu Nagíba Mahfúze.

Jaroslav Oliverius

Egypt Vladimíra Pechara pohledem egyptologa

Starý Egypt patří k celoživotním láskám pražského výtvarníka Vladimíra Pechara. Odkaz dávné civilizace z nilského údolí ho uchvátil už v mládí, ještě ve studentských dobách, a tato láska ho neopustila ani po téměř půl století. Po celou tuto dobu shromažďuje, zapisuje a překresluje údaje a poznámky o staroegyptském výtvarném umění, o způsobu, jakým staří Egypťané vnímali a zaznamenávali svět kolem sebe, a to jak svět viditelný, který patřil lidem, tak svět obývaný bezpočtem egyptských božstev. Po desetiletí rovněž s nelicným zájmem sleduje výsledky především českého egyptologického bádání a udržuje těsné kontakty s českými egyptology. Sám Egypt několikrát navštívil, a pozornost věnuje i současnému životu v zemi na Nilu a rozvíjení kontaktů s ní.

Vladimír Pechar nepatří k výtvarníkům, pro které by předmět jejich inspirace byl pouhým nezávažným odrazovým můstkem k rozletu ničím nespoutané fantazie. Není ale ani opakem toho, tedy umělcem pachtícím se za nikdy nedosažitelnou věrností sebemenších podrobností, která by mohla být nanejvýš otrockým přepisem skutečnosti. Ve své práci šťastným způsobem spojuje svébytné, o bohatou představivost se opírající vidění světa s pozorností k detailu, vycházející z vlastního nezprostředkovaného dlouholetého studia původních pramenů. Jeho dílo tak svědčí o hluboce prožitém pochopení a vnímání staroegyptského vidění světa, ale i o neokázalé úctě k výtvarnému odkazu starého Egypta a pokoře před ním.

Svým celoživotním zaměřením vystupuje Pechar především jako portrétní a figurální malíř, jak o tom z jiných sfér jeho uměleckého života svědčí například rozsáhlé cykly významných osobností české historie nebo postav shakespearovských dramát. Výsledkem jeho inspirace starým Egyptem jsou proto dva rozsáhlé cykly, opět především s portrétní a figurální tematikou.

Prvním z nich je široce pojatý cyklus staroegyptských božstev, obsahující dnes už více než stovacet položek. Jednotlivá díla této řady, která vzniká už tři desetiletí a lze doufat, že stále ještě není uzavřená, zachycují egyptské bohy a bohyně v jejich typických, tisíciletou tradicí posvácených pózách. Zčásti po vzoru starých Egypťanů, pro které byla charakteristická poměrně omezená barevná škála, zde umělec dal přednost kontrastu reliéfně zpracovaného lesklého plechu a jednobarevného nestrukturalizovaného podkladu. Dospěl tak k mimořádně působivému účinku, který se blíží působnosti staroegyptských děl. Snad jen znalec staroegyptského umění ale zároveň ocení i dokonalost provedení jednotlivých detailů, oděvů a účesů, bohatství drobných ozdob a jiných znaků, kterými se jednotliví bozi a bohyně od sebe odlišují. Vedle božských postav se v tomto cyklu objevují i náboženské symboly, jako je například znak života anch, dodnes používaný křesťanskými potomky starých Egypťanů jako jedna z forem kříže. Nedá se ale pochybovat o tom, že pro dávné obyvatele země na Nilu byly i tyto symboly stejně oživené, jako kterákoli jiná božská bytost.

Druhý cyklus se staroegyptským námětem je věnovaný významným osobnostem dějin této země. Také v tomto případě vycházejí jednotlivá díla, zpracovaná metodou barevných strukturáží – omítek, z původních staroegyptských předloh, přetavených umělcovou imaginací. Vedle faraónů, budovatelů pyramid a úspěšných válečníků, se tu objevují i podoby velmožů, významných žen, mezi nimi i proslulé Nefertiti či královny Kleopatry, poslední vládkyně samostatného Egypta.

Dílo Vladimíra Pechara se mi líbí a jako egyptolog pak musím hluboce ocenit autorův dlouhodobý a upřímný zájem o starý Egypt. Svým aktivním působením Pechar neokázale, ale o to opravdověji pomáhá rozvíjet zájem o jednu z kolébek světové civilizace, v českém

prostředí. Výsledkem tohoto zájmu je dlouhá řada výstav a prezentací uspořádaných jak samostatně, tak při příležitosti výstav staroegyptského umění a památek. Lze si jen přát, aby tato tradice ještě dlouho pokračovala a nás

všechny obohacovala o kontakt s dávným světem na Nilu, časově sice vzdáleným, ale svou touhou překonat věčnost nám tolik blízkým.

Ladislav Bareš

Společnost česko-arabská
ve spolupráci s velvyslanectvím Egyptské arabské republiky

mají čest pozvat Vás
na výstavu v regionálním muzeu na zámku Mikulov

Staroegyptský portrét

Vladimír Pechar • obrazy – strukturáže

Výstava bude zahájena 29. srpna
a potrvá do 30. září 2003

SPOLEČNOST PŘÁTEL AFRIKY

Vás srdečně zve

*na promítání dokumentárních filmů, semináře a diskuse
o současné africké společnosti, o problematice nemoci AIDS,
o ozbrojených konfliktech ...*

AFRIKA

v dokumentárním filmu

31. 10. – 1. 11. 2003

zahájení 31. 10. ve 14:00

program bude upřesněn na spa.afrikaonline.cz
v případě zájmu nás kontaktujte na spa@afrikaonline.cz

NOD. ROXY – 1. patro • Dlouhá 33, Praha 1

Filmy jsou zapůjčeny z filmového archivu Jeden svět
www.infoservis.net

Člověk v tísni

SPOLEČNOST PŘÍ ČESKÉ TELEVIZI, O. P. S.

NM – Náprstkovo muzeum
Společnost přátel starověkých civilizací • Společnost česko-arabská

si Vás dovolují pozvat na

přednáškový cyklus

VRCHOLNÁ UMĚLECKÁ DÍLA STARÉHO EGYPTA A PŘEDNÍHO VÝCHODU

Historie umění a nejvýznačnější světová muzea se sbírkami z dané oblasti

2. 10. 2003 Doc. Dr. Ladislav BAREŠ, CSc.
Vrcholy staroegyptského umění I.

9. 10. 2003 Doc. Dr. Ladislav BAREŠ, CSc.
Vrcholy staroegyptského umění II.

16. 10. 2003 PhDr. Hana Benešová
Koptské umění

23. 10. 2003 PhDr. Jiří Militký
Památková péče a prezentace památek

30. 10. 2003 PhDr. Jana SOUČKOVÁ, DrSc.
Umělecké poklady Anatólie ve 3. a 2. tis. př. n. l.

6. 11. 2003 ThMgr. Dalibor ANTALÍK
Památky starověké Syropalestiny

13. 11. 2003 PhDr. Nea Nováková, CSc.
Mezopotámské umění I. Sumer

20. 11. 2003 PhDr. Nea Nováková, CSc.
Mezopotámské umění II. Babylónie

27. 11. 2003 PhDr. Nea Nováková, CSc.
Mezopotámské umění III. Asýrie

Přednášky s promítáním se konají vždy ve čtvrtek
od 17 hodin v přednáškovém sále
Náprstkova muzea, Betlémské nám. 1, Praha 1
(Metro B – Národní třída)

Informace: Mgr. Marie Zothová • tel. 222 220 018 • public.npm@aconet.cz

TĚŠÍME SE NA VAŠI NÁVŠTĚVU

Ústav mezinárodních vztahů a Společnost česko-arabská

Vás zvou

na promítání egyptského filmu

Dny Sádáta (Ajjám as-Sádát)

Akce se uskuteční ve středu 1. října v 15.30 hod.

v budově Ústavu mezinárodních vztahů

velká zasedačka v přízemí

Nerudova 3, Praha 1

Film vznikl na základě autobiografie prezidenta A. Sádáta „Hledání identity“ a jeho ženy

Džihán „Žena Egypta“. Hlavní roli ztvárnil vynikající egyptský herec Ahmad Zakí.

Film byl vyhodnocen jako nejlepší film roku. Promítání bude předcházet krátký úvod

a na závěr proběhne diskuse na dané téma.

(Film bude promítán v arabštině s anglickými titulky.)

Nepřehlédněte pozvánky na zajímavé akce

Vernisáž výstavy

„Křesťanství na Východě“

25. září 2003 ve 14.00 hod.

Moravské zemské muzeum v Brně –
Palác šlechtičen. Potrvá do jara 2004.

Varhanní koncert a vzpomínkový večer

na dr. Alberta Schweitzera a prof. Vladimíra Šerého

15. října 2003 v 17.30 hod.

v kostele sv. Michala v Jirchářích.

Mezinárodní setkání cestovatelů

Cesty 2003

ve dnech 25. a 26. října 2003

v Prosiměřicích u Znojma.

Registrace začíná

24. 10. v 18.00 hod. v Motorestu.

Zahájení je 25. 10. 2003 v 9.00 hod.

v kulturním domě.

Vernisáž výstavy

Emil Holub

– 120 let druhé výpravy

3. listopadu v 17.00 hod.

Kulturní dům v Holicích.

Výstava potrvá 1 měsíc.

O dalších akcích Sdružení přátel

jednotlivých zemí budete informováni prostřednictvím Internetu a pozvánkami.

Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské

č. 3 – srpen 2003, 11. ročník. Uzávěrka tohoto čísla byla 25. 8. 2003

Bulletin je vydáván za přispění

Odboru kulturních a krajanských vztahů Ministerstva zahraničních věcí ČR.

Redakční rada: PhDr. JAROSLAV BUREŠ, CSc., Ak. sochař JIŘÍ ČERNOCH,
doc. PhDr. EDUARD GOMBÁR, CSc., Mgr. MIROSLAV HOUSKA,
PhDr. JOSEF POLÁČEK, CSc., doc. Ing. DANA ŠTEMBERGOVÁ, CSc.,
PhDr. MARCELA PALÍŠKOVÁ

Návrh obálky: VLADIMÍR PECHAR
Uspořádala: Ing. MARIE HRUŠKOVÁ
Výroba: ESKIRA

Kontaktní adresa: **Jerevanská 7, 100 00 Praha 10, tel. 604 378 949**

Společnost přátel Afriky – *webová stránka:* spa.afrikaonline.cz

– *e-mail:* spa@afrikaonline.cz

Společnost česko-arabská – *webová stránka:* czech-arab.org

– *e-mail:* info@czech-arab.org